Nr. 14 (320)
22
3–9 aprilie 1996

PREŢURI, INFLAŢIE, ŞOMAJ, SALARII statistici pe luna februarie pag. 6

De ce ne e teamă de informaţii?

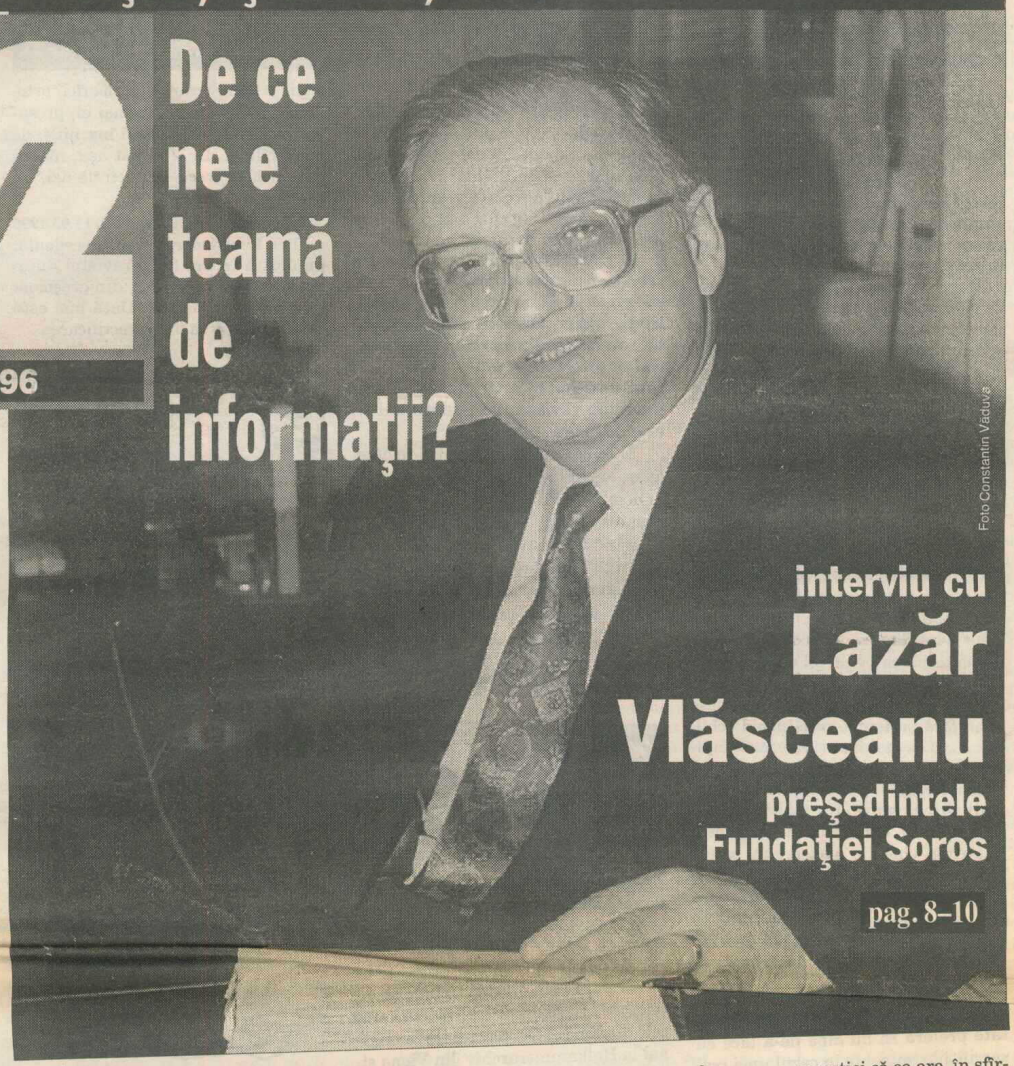
Foto Constantin Văduva

interviu cu **Lazăr Vlăsceanu** preşedintele Fundaţiei Soros pag. 8–10

Criza mişcării sindicale

masă rotundă la GDS pag. 12–13

Pavel Câmpeanu Tele-politica

sondaj CIS pag. 7

ANDREI CORNEA

Maturizare

O particularitate a reprezentărilor politice ale electoratului românesc, relevată în mod constant de sondajele de opinie în ultimii ani, a fost legătura slabă întrevăzută de către o mare parte din acest electorat dintre performanţele guvernului şi popularitatea relativă a partidului de guvernămînt (PDSR). Astfel, în pofida criticilor vehemente adresate guvernului şi a nemulţumirilor majore produse de felul în care acesta a gestionat afacerile curente şi reforma economică, PDSR (pentru a nu mai vorbi despre preşedintele Iliescu) obţinea constant performanţe bune în sondaje, doar cu puţin inferioare celor de la alegerile din 1992. Pur şi simplu, o parte însemnată a electoratului nu sesiza relaţia strînsă dintre conducerea politică şi cea administrativă a ţării. Acest paradox avea, probabil, mai multe explicaţii, dintre care cele mai probabile mi se par a fi fost: deficitul de educaţie politică, neapartenenţa formală a d-lui Văcăroiu la PDSR, performanţele politice şi parlamentare controversabile ale Opoziţiei, ce părea să nu poată oferi o alternativă credibilă la guvernare.

Iată însă că un sondaj Gallup International, efectuat la sfîrşitul lui februarie, evidenţiază o situaţie cu totul nouă. Firește, mă grăbesc să adaug că e necesară o anumită prudenţă în interpretarea rezultatelor acestui sondaj şi că numai prin coroborarea sa cu rezultatele altor sondaje vom şti dacă ne aflăm sau nu dinaintea unei tendinţe stabile.

Există părţi însemnate ale sondajului Gallup aflate într-un acord relativ cu sondajele mai vechi, efectuate de alte instituţii: aprecierea relativă a diferitelor instituţii ale statului, opţiunea unei majorităţi pentru reformă economică, opţiunea unei majorităţi relative, dar consistente (cca 50%) pentru democraţie „cu orice preţ", împotriva unei minorităţi totuşi semnificative (33%) care ar accepta un guvern de mînă forte etc. Lucrurile diferă de mai vechile anchete sociologice acolo unde este vorba despre opţiunile electorale: conform acestui sondaj, CDR obţine 26,5% din opţiunile celor care ar vota, dacă ar fi acum alegeri, în timp ce PDSR obţine numai 18,8%. Să mai adăugăm că PD se menţine la cca 10%, în timp ce PSM şi PRM, beneficiind întrucîtva de despărţirea lor mai mult sau mai puţin clară de PDSR, capătă 7,3%, respectiv 6,7%.

Oricum, s-ar părea că partidul de guvernămînt se află nu doar în declin, ci pe o pantă abruptă ce începe să semene cu o veritabilă prăbuşire!

Explicaţia cea mai la îndemînă este că, fiind confruntat cu criza economică mereu mai acută şi percepînd corupţia guvernamentală, electoratul, frustrat în mai toate aşteptările sale, a început să-şi dea seama că guvernul aparţine într-adevăr PDSR-ului şi că, în consecinţă, alternanţa la putere s-ar putea dovedi benefică. De asemenea, probabil că electoratul, în majoritatea sa favorabil reformei economice şi privatizării, a început să înţeleagă, poate şi cu ocazia „cuponiadei", lipsa de interes pentru o reformă rapidă şi reală a guvernării Văcăroiu, reuşind să distingă mai bine între realităţi şi propagandă. Dezvoltarea televiziunilor private, difuzate prin cablu, trebuie să fi avut şi ea un efect în conştientizarea electoratului din oraşele de provincie. Pe de altă parte, CDR, care a lansat de cîtăva vreme „Contractul cu România", poate să fi beneficiat şi de pe urma sugestiei că ea are, în sfîrşit, un program alternativ, ceea ce multă vreme i-a lipsit.

Ne aflăm, aşadar – am putea crede –, dinaintea unei *maturizări politice a electoratului românesc*, care începe să înţeleagă tot mai bine *raportul real dintre guvernare şi responsabilitate politică*.

Întrebarea, după mine, este acum dacă politicienii Opoziţiei (CDR, PD, UDMR, PAC, PL '93), despărţiţi, aşa cum îi ştim, de numeroase conflicte şi divergenţe, vor şti să coopereze nu numai pentru ca să transforme o tendinţă într-o victorie electorală efectivă, dar şi, mai ales, ca să alcătuiască un guvern eficace şi reformist după această eventuală victorie. Căci, altminteri, faptul că, potrivit aceluiaşi sondaj Gallup, Opoziţia (CDR, USD, UDMR) ar deţine 45,4% din opţiunile exprimate, în timp ce forţele ce au guvernat pînă acum ar dispune doar de 38,1% (cu un prag electoral de 5%), nu ar reprezenta altceva decît o aritmetică abstractă, lipsită de semnificaţie politică. Absenţa cooperării dintre forţele de Opoziţie – din păcate, extrem de vizibilă în continuare – ar deschide calea unor compromisuri păgubitoare cu Puterea actuală şi a unor noi amînări ale reformelor. Putem spera oare, totuşi, că şi politicienii, nu doar electoratul, se află în curs de maturizare?

SĂPTĂMÎNAL EDITAT DE GRUPUL PENTRU DIALOG SOCIAL ● ANUL VII ● 16 pagini ● 600 lei

SCRISORI OPINII DREPT LA REPLICĂ

Stimată redacție,

În numărul 8 (314) al revistei „*22*“ ați publicat scrisoarea d-lui Leo Roncea din Vălenii de Munte. Nu împărtășesc decît în mică măsură compasiunea domniei sale față de „pioni“ (așa cum au fost ei prezentați în eseul respectiv).

Autorul eseului prezintă oamenii de rînd ca pe o „infanterie“ bună doar pentru sacrificii în slujba *„politrucilor și birocraților avizi de parale și de putere“*. Trecînd peste tonul populist al acestor afirmații, mă întreb cine sau ce îi face pe „pioni“ să „tacă în front“ și să își accepte rolul de carne de tun. Îi mai obligă cineva să stea liniștiți la locurile lor, ca înainte de '89? Dacă nu, atunci mai există două răspunsuri: „pionii“ sînt sau inconștienți, sau complici cu cei care îi comandă. Căci cum altfel decît „inconștienți“ pot fi numiți niște oameni, niște **cetățeni**, niște **alegători** care, conform spuselor d-lui Roncea, își acceptă propria îndobitocire ca pe un fel de fatalitate, un fel de „așa a fost să fie“, care se refugiază, eventual, în alcool și primesc totul fără pretenții, care închid ochii, zic: *„Las' de la mine“* și apucă ștampila. Și ce este mai grav este că această inconștiență caracterizează un procent (prea) mare din alegătorii români. Astfel, decizia în alegeri, votul hotărîtor, vine din partea unui sector **iresponsabil** al electoratului (nu, cuvîntul nu mi se pare prea dur), care nu vrea să știe nimic despre răul pe care îl produce comportîndu-se astfel. Acești oameni nu sînt dezinformați, nu sînt prostiți de alții, ci se prostesc singuri, se complac în situația în care se află. Majoritatea lor știu că se poate trăi mult mai bine, dar din comoditate preferă să nu aibă de-a face cu sacrificiile iminente în cazul unei **reale tranziții la capitalism**. Ei lasă această sarcină pe umerii copiilor lor, sacrificîndu-le astfel dreptul la o viață normală pe altarul pensioarei amărîte sau al salariului de mizerie (de mizerie, da' sigur!). Ironia însă este că au început să le fie pretinse sacrificii fără ca tranziția **reală** spre capitalism să înceapă...

Oricum, nici „inconștienții“ și nici „complicii“ nu trebuie compătimiți. Societatea civilă trebuie însă să se apere împotriva lor (cel puțin împotriva „inconștienților“), limitîndu-le accesul la urnele de vot. Nu vreau să fiu înțeles greșit: nu sînt împotriva votului universal, dar ceea ce se întîmplă la noi mi se pare o bătaie de joc. Limitarea de care am amintit ar consta în obligativitatea susținerii, de către fiecare cetățean major care dorește să voteze, a unui „examen de alegător“, prin care alegătorul respectiv să arate că „știe ce votează“. Examenul respectiv ar putea conține întrebări privind Constituția României (cea în vigoare la momentul respectiv), despre separarea puterilor în stat, despre drepturile omului, despre drepturile și îndatoririle fiecărui funcționar superior al statului etc.). Astfel s-ar evita situații precum cele din '90 și '92, cînd cei ce au mințit cel mai frumos au avut cel mai mare succes.

În încheiere, mi-aș mai permite trei observații în legătură cu revista dumneavoastră:

1) Prea multe rubrici pentru șaisprezece pagini. Asta duce inevitabil la tratarea unor probleme într-un mod prea concis. Cred că viitorul aparține, în societățile normale, publicațiilor specializate. Dar cum noi nu trăim într-o societate normală...

2) Uneori, autorii articolelor din revista dumneavoastră folosesc un stil prea elevat, mulți termeni specializați, ceea ce dăunează scopului acestei reviste (realizarea unui dialog social autentic). Am întîlnit situații în care unele persoane refuzau să **mai** deschidă revista „*22*“, susținînd că este *„prea greu de citit“*.

3) În caseta de la sfîrșitul revistei apar, la „Rubrici permanente“, numele domnilor H.-R. Patapievici și N.C. Munteanu. Din păcate, însă, articolele avîndu-i ca autori apar destul de rar în „*22*“ (oricum, nu săptămînal) și vă asigur că lipsa articolelor respective se simte.

Cu respect,

Cătălin Croitoru,
student, București, 29.02.1996

Întocmai ca d-l Laurențiu Horia Moisin, în nr. 8 (314) al acestui săptămînal, observ și eu cum se întărește mereu supoziția despre protejarea românilor greco-catolici de către Adolf Buccow, guvernatorul Transilvaniei între 1762–1764, în dauna celor ortodocși, oprimați de el pînă la dărîmarea multor mănăstiri și biserici. Unii, ca d-l prof. Ancu Damian în *România liberă* din 2 martie, susțin că *„în acest sens sînt documente“*, dar prin acestea trebuie să înțelegem înscrisuri de arhivă, cum sînt cele din fondul Buccow aflate în original la Hofkammerarchiv din Viena și, probabil, în microfilm la Arhivele Statului din București; și nu simple știri culese din diferite publicații. Dacă există într-adevăr aceste documente, avem obligația să le scoatem la lumină, ca să le știe și să le vadă toată lumea. Pînă atunci, însă, părtinirile și asupririle lui Buccow rămîn doar prezumtive, ba chiar îndoielnice. Te poți întreba, de exemplu, cum a fost posibil, la o populație românească de vreo 800.000 de locuitori, cîtă era pe atunci în Transilvania, uniți și ortodocși la un loc, să fie dărîmate sute și chiar mii de lăcașuri ortodoxe de cult și încă să mai rămînă.

Drept vorbind, nu văd de ce Buccow ar fi favorizat sau persecutat pe unii ori pe alții. Venea de pe alte meleaguri, trimis aici de Maria Tereza cu misiuni grele, între care refacerea ierarhiei bisericești ortodoxe, înlăturată prin unirea cu Roma și împăcarea între ortodocși și uniți. Îi stătea la dispoziție o administrație bine organizată, dar împotrivirea călugărului Sofronie, care strînse poporul împotriva unirii, și refuzul secuilor de a se înrola în regimentele grănicerești i-au îngreunat scurta sa guvernare.

Să lăsăm, așadar, să vorbească mai întîi documentele și să le acceptăm, chiar dacă ele ne-ar infirma așteptările sau preferințele noastre – cum se întîmplă adesea. N-ar fi exclus să aflăm, în cazul nostru, că, instituind o nouă ierarhie a bisericii ortodoxe transilvănene, tocmai el, presupusul dărîmător, să se fi îngrijit și de bisericile ei. De o fi fost așa, ne-am dori și noi, greco-catolicii de azi, un Buccow al nostru...

Alexandru Tămaș, Constanța, 11.03.1996

P.S. În scrisoarea mea precedentă, publicată în nr. 10 al revistei dumneavoastră, am apărut, din greșeală, cu numele de Gămaș. Dacă mai este posibil, vă rog să faceți rectificarea.

Către,

Domnul N.C. Munteanu,
revista „22“, București

Alăturat vi se trimite scrisoarea/protest deschisă adresată d-lui Ion Diaconescu, președintele PNȚCD, cu ocazia Congresului din 19–21 ianuarie 1996, pentru a face cunoscută poziția PLMR Sibiu.

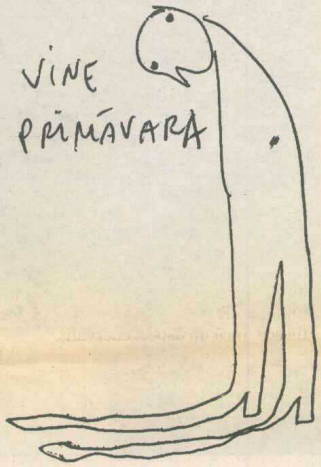

Domnului Ion Diaconescu
Președintele PNȚCD
București

Organizația județului Sibiu a Partidului Liberal Monarhist din România, cu sediul în Sibiu, Piața Mică nr. 28, prin prezenta declară că nu poate rămîne indiferentă cu privire la propunerile de candidați pentru funcția de secretar general al PNȚCD făcută personal de dumneavoastră în calitatea supremă de președinte ales la Congresul PNȚCD din 19–21 ianuarie 1996. Cu această ocazie, senatorul Radu Vasile, ales în urma propunerii dumneavoastră în funcția de secretar general al partidului, în această calitate, s-a grăbit să declare public în mass-media că: *„PNȚCD s-a modernizat, părăsind o serie de teze și sloganuri“*, ceea ce constituie o îndepărtare de la problematica de partid monarhist, linie bine trasată, însă, de către marele președinte care a fost Corneliu Coposu.

Coincidență sau nu, pentru aceeași funcție l-ați propus drept contracandidat pe deputatul de Sibiu Gavrilă Dejeu, **un înveterat antimonarhist**, așa după cum se poate constata și reține din propunerea în cererea de înscriere în PNȚCD: *„De îndată propun a se elimina din programul PNȚCD ideea monarhiei. Ea este de natură a surpa încrederea electoratului“*.

Și, dacă n-a fost să fie pentru funcția de secretar general, antimonarhistul Gavrilă Dejeu este onorat, în schimb, ca președinte al **Juriului de Onoare** și Disciplină al PNȚCD.

Biroul Director al Partidului Liberal Monarhist din România, filiala județului Sibiu, 06.02.1996

Stimată doamnă
Gabriela Adameșteanu,

Îmi cer scuze pentru faptul că profit de redacția „22“ pentru a adresa cîteva rînduri d-lui Ilie Șerbănescu. Calea mi-a fost însă sugerată de scrisoarea unui cititor, publicată în ultimul număr „22“, și întrucît nu cunosc adresa postului Pro TV, apelez și eu la ea.

Domnule Ilie Șerbănescu,

De șase ani urmăresc articolele dumneavoastră pe teme economice, publicate în diferite ziare și reviste, considerîndu-vă o voce autorizată în domeniu. Mai mult, analizele dumneavoastră m-au ajutat să înțeleg fenomenele economice, dar părerile dumneavoastră mi le-am însușit, ca venind de la un specialist.

Cunoscîndu-vă pe această cale, sigur că m-au interesat și emisiunile pe care le faceți la Pro TV, pe care, începînd din ianuarie, de cînd putem „prinde“ și noi acest post, le urmăresc cu atenție.

Deși poate vi se pare nepotrivit să apreciez prestația dumneavoastră la TV, așa cum mi-am exprimat considerația pentru ziarist, doresc să-mi exprim și părerea în legătură cu autorul acestor emisiuni.

Consider că v-ați asumat un rol care nu vi se potrivește și, mai ales, vă depășește. Nu vreau să fiu dură, și în nici un caz nepoliticoasă, dar dezamăgirea a ajuns aproape de revoltă la unele din prestațiile dumneavoastră.

A fost trist să văd cu cîtă obediență ascultați peroratiile d-lor Văcăroiu și Iliescu. A fost **oribilă** însă emisiunea cu Vadim Tudor. Sincer, regret pentru dumneavoastră că ați riscat această întîlnire, în care ați fost nu dominat, ci călcat în picioare de tupeul și obrăznicia invitatului dumneavoastră. Făcîndu-i lui un imens serviciu (i-ați oferit o oră de emisie pentru campanie electorală deșănțată), v-ați făcut dumneavoastră un la fel de mare deserviciu.

A trecut „evenimentul“ și nu v-aș fi adresat această scrisoare dacă n-aș fi remarcat o radicală schimbare de atitudine în fața d-lui Emil Constantinescu.

Știind că educația și eleganța cunoscute ale d-lui Constantinescu vă pun la adăpost de surprize neplăcute, v-ați permis să fiți curajos, incisiv, chiar acid. Cu toate că prin această atitudine l-ați ajutat pe d-l Constantinescu să-și pună în valoare calitățile și buna pregătire, dînd răspunsuri competente, pertinente și documentate, cu promptitudine și siguranță. O ilustrare atît de evidentă a zicalei *„Mic cu cei mari și mare cu cei mici“* (referindu-mă la lipsa de funcții și autoritate oficială a d-lui Constantinescu) care a fost extrem de supărătoare.

Oricum, nu vă văd făcînd carieră în televiziune, căci, după părerea mea, vă lipsesc spontaneitatea și verva absolut necesare în această meserie.

Rodica Reff, Sibiu, 15.03.1996

N.C. MUNTEANU

Îndoieli electorale

Deşi nimeni nu ştie cu exactitate cînd vor fi organizate alegerile – nici cele locale, nici cele generale –, lumea noastră politică, şi de la stînga şi de la dreapta, şi de la putere şi din opoziţie, se află deja într-un fel de febră electorală.

Mai interesante decît pregătirile Opoziţiei, aflată la ora contractelor, sînt agitaţiile celor de la putere. Pe bună dreptate. Puterea erodează bruma de popularitate cîştigată cu promisiunile neonorate de la alegerile trecute, situaţia economică e la pămînt, protecţia socială la fel. Deşi a atins cote inimaginabile, corupţia este departe de a fi epuizat chiar toate resursele PDSR-ului, iar mica oştire a aliaţelor Puterii fuge sfărîmată, reforma economică e doar simulată. În plus, cei de la putere au în braţe cadavrul încă viu al guvernului Văcăroiu.

Se fac fel de fel de teste şi de sondaje. În lipsa unei oferte electorale serioase, PDSR-ul a trimis la înaintare o glorie apusă a sportului, în persoana lui Ilie Năstase. Ilie Năstase, om cinstit – e sloganul care pare a-l însoţi. Desigur, PDSR-ul avea nevoie măcar de un om cinstit, din ceilalţi avînd din belşug. Popularitatea sportivului e încă vie, judecînd după sondajele publicate cu vădită intenţie electorală. Însă, din păcate pentru mandatari, Ilie Năstase calcă energic în strachinile gloriei. Ultima gafă: spre deosebire de candidatul Convenţiei, el, Ilie Năstase, a semnat cecuri şi de 5 milioane de dolari. Victor Ciorbea se poate lăuda cu aşa ceva? Nu, evident că nu. Numai că, dincolo de imensul lui talent, nici un bucureştean, candidat sau doar alegător, nu s-a bucurat de statutul cu totul special pe care vreme de 25 de ani l-a avut Ilie Năstase. Alfel, cine ştie?, poate că ar fi avut vreo şansă.

Tot un fel de testare pare a fi şi brusca apariţie a portretului cît se poate de electoral al lui Adrian Năstase în vitrinele unor magazine din Bucureşti şi din Craiova, printre reclame, bomboane, acadele. Că ar fi vorba de o iniţiativă a sindicatelor din comerţ e o explicaţie de adormit copiii, eventual unii colegi de partid care dorm oricum. Că un băiat atît de „subţire" ca Adrian Năstase a acceptat să fie speranţa comerţului, unde se întîmplă atîtea, ne miră. Ne miră şi nu prea.

Ceea ce nu ne miră, însă, este seriozitatea testelor făcute de şeful campaniei electorale a PDSR, Viorel Hrebenciuc, altfel secretar general al guvernului şi, neoficial, chiar şi prim-ministru. E un om cu experienţă, trecut prin ciur şi prin dîrmon, uns cu toate alifiile, şi chiar mai mult decît atît, care a asigurat succesul trecut al preşedintelui Ion Iliescu. La guvern se fac sondaje deosebit de amănunţite, plătite de guvern; desigur, sondaje în nici un fel machiate şi nedestinate publicităţii. În funcţie de rezultate, care sînt departe de a fi pozitive, se iau măsurile care se impun, se ajustează planul de bătaie, se corectează tirul. Şi avînd în vedere şi sprijinul pe cît de nemijlocit, pe atît de nemărginit al lui Octav Cozmîncă, se merge la cîştig. Cu orice preţ.

Chiar dacă nu se văd, chiar dacă preşedintele Ion Iliescu nu a anunţat dacă va mai candida sau nu, frămîntări electorale sînt şi la Cotroceni. Frămîntările nu sînt generate de constituţionalitatea celei de-a treia candidaturi, nu asta e problema. Un sondaj numai pentru uzul Cotrocenilor, păzit cu străşnicie (cît poate fi păzit în România) ar demonstra că doi din contracandidaţii eventualului candidat Ion Iliescu (e vorba de Emil Constantinescu şi de Petre Roman) au aceleaşi procente sau procente apropiate de cel al încă actualului preşedinte. Enervant şi periculos pentru orgoliul unui emanat al Revoluţiei. S-a dovedit că prezenţele în teritoriu ale contracandidaţilor săi, mai ales cele ale lui Petre Roman, sînt mai eficiente din punct de vedere electoral decît cele prezidenţiale. Vizitele lui Ion Iliescu prea aduc mult cu vizitele de lucru ale defunctului preşedinte, sînt însoţite de un protocol prea complicat şi adeseori de un serviciu de pază care intervine prea în forţă în cazul manifestărilor de protest. Iar proteste au fost cam peste tot.

Zîmbetele, strîngerile de mîini perfect triate, întîlnirile doar cu oficialităţile locale, atacurile voalate la reformă, nostalgia după CAP-uri şi celelalte nu sînt aducătoare nici de simpatii, nici de voturi posibile. În plus, handicap important, urmare a unui reflex condiţionat puternic înrădăcinat, populaţia nu pune necazurile şi nenorocirile tranziţiei pe seama PDSR-ului, nici a guvernului Văcăroiu. Le pune pe seama întîiului om în ţara asta, pe seama lui Ion Iliescu. Încă un aspect enervant.

Preşedintele Ion Iliescu mai are şi alte probleme. A promis că dacă va candida, o va face numai pe listele PDSR-ului. Acum însă stă serios la îndoială. Pe lîngă luptele dintre dinozaurii de tip vechi şi ariviştii şi oportuniştii de tip nou, PDSR-ul este serios afectat de morbul corupţiei. Situaţie extrem de incomodă pentru un om care dacă n-a reuşit să-şi ţină promisiunile nici în materie de luptă împotriva corupţiei, ţine să fie sărac dar curat. Aşa că preşedintele tare mai e ispitit să candideze ca independent! Numai că o eventuală abandonare ar pune PDSR-ul în mare dificultate, ba chiar în pericol de a nu mai fi. Situaţie fără ieşire: hotărîrea încă n-a fost luată, îndoielile sînt mari. Cert este că de va fi să fie candidat, de campania electorală nu se va mai ocupa Viorel Hrebenciuc. Nu pentru că n-ar fi eficient. Este chiar prea eficient, însă numele lui a fost amestecat în prea multe afaceri cu iz de scandal. Preferinţele ar îndina spre un fost consilier, ardelean serios, eficient şi care se bucură de o reputaţie mult peste media sau peste mediocritatea celorlalţi consilieri prezidenţiali. A şi fost adus de la postul din străinătate, unde s-a aflat pînă de curînd. Intenţia e clară!

Marţi 26 martie

• Relaţia PUNR–PDSR este staţionară

Biroul Permanent al PUNR a hotărît să prelungească alianţa cu acest partid pînă la viitoarele alegeri, cu toate că varianta unei poziţii dure a fost împărtăşită de o parte din liderii PUNR.

• Alfred Moses respinge ideea unei zone-tampon

Administraţia de la Washington respinge speculaţiile privind posibilitatea transformării României şi Bulgariei într-o zonă-tampon – care ar mai include, în plus, şi Ucraina – între viitorul teritoriu al Alianţei Nord-Atlantice şi spaţiul fostei Uniuni Sovietice, a declarat ambasadorul american la Bucureşti, Alfred Moses.

• România şi Gruzia au semnat Tratatul de prietenie şi colaborare

Aflat la Tbilisi, I. Iliescu a semnat Tratatul cu privire la dezvoltarea relaţiilor de prietenie şi colaborare, alături de alte cinci acorduri de cooperare. Convorbirile şefului statului cu omologul său gruzin s-au referit şi la chestiunile relaţiilor bilaterale, ale cooperării economice la Marea Neagră şi ale viitorului Europei. În continuare, va fi semnat şi un Tratat de prietenie cu Azerbaidjan.

Miercuri 27 martie

• Comisia SRI recomandă evitarea contactelor politice

Comisia pentru exercitarea controlului parlamentar asupra SRI a adoptat o recomandare prin care s-a solicitat SRI să evite contactele care pot duce la implicarea politică a acestei instituţii. Recomandarea survine ca urmare a întîlnirii directorului SRI cu PUNR, întîlnire în cadrul căreia Virgil Măgureanu a oferit anumite informaţii acestui partid.

Joi 28 martie

• Tribunalul a decis rejudecarea legalităţii grevei de la Metrou

Tribunalul Bucureşti a admis recursul înaintat de Uniunea Sindicatelor Libere din Metrou (USLM) împotriva sentinţei Judecătoriei sectorului 1, care a declarat nelegală greva declanşată de USLM pe 4 martie. USLM a suspendat greva pe 6 martie, dar salariaţii de la Metrou au continuat-o pe cont propriu pînă în 14 martie.

• Ilie Ilaşcu – candidat la Premiul Nobel

Comitetul Nobel al Norvegiei a confirmat candidatura lui Ilie Ilaşcu la Premiul Nobel, propusă de Partidul Alianţei Civice. Liderul acestui partid, Nicolae Manolescu, a arătat că va cere laureaţilor la premiu *„solidaritatea şi sprijinul moral faţă de patriotul Ilie Ilaşcu"*.

Vineri 29 martie

• Întîlnire la nivel de premieri româno-ucraineană

Premierul român Nicolae Văcăroiu a semnat la Ismail – în cursul unei întîlniri cu omologul său, E. Marciuk – mai multe acorduri economice. Schimburile comerciale dintre cele două ţări au însumat anul trecut 316,6 milioane dolari, în creştere cu 29% faţă de 1994. Cei doi premieri nu au discutat nimic despre Tratatul de bază.

Sîmbătă 30 martie

• Teodor Meleşcanu la Conferinţa Interguvernamentală a UE

Aflat la Torino, la Conferinţa Intergurvernamentală a UE, ministrul de Externe Teodor Meleşcanu a arătat că invitarea la această întîlnire a ţărilor asociate la Uniune reprezintă un semnal pozitiv privind abordarea nediscriminatorie a aderării ţărilor din estul Europei la UE. Reuniunea a luat în dezbatere proiecte de reformare a UE, în condiţiile posibilei extinderi de la 15 la 30 de membri.

• Consiliul Naţional al PNL-CD

În cadrul Consiliului Naţional al PNL-CD s-a stabilit modificarea statutului în conformitate cu noua Lege a partidelor.

Luni 1 aprilie

• PNŢCD respinge orice înţelegere cu PDSR

Secretarul general al PNŢCD, Radu Vasile, a respins orice acuzaţie privind vreo înţelegere secretă a partidului său cu PDSR, inclusiv în ceea ce priveşte votarea bugetului de stat pe 1996. Deşi în opinia ţărăniştilor bugetul nu este fundamentat realist, ei îl vor vota totuşi în funcţie de receptivitatea Guvernului la amenadamentele propuse, deoarece respingerea sa dă posibilitatea Executivului să-l promoveze prin ordonanţe de guvern.

Rubrică realizată de MARIAN CHIRIAC

Tinerii şi sexualitatea/Femeia şi familia
Conferinţă SECS

Societatea de educaţie contraceptivă şi sexuală (SECS) a organizat sub titlul „Politici de sănătate – Politici sociale" a V-a sa conferinţă naţională (23 martie a.c.). Conferinţa a fost structurată în două secţiuni ce s-au desfăşurat în paralel: „Tinerii şi sexualitatea" (moderator Ioan T. Morar) şi „Femeia şi familia" (moderator Maria Şandor). Ideea organizatorilor a fost de a invita partidele politice cele mai importante la o dezbatere în cadrul căreia să-şi prezinte fiecare politicile în aceste domenii, aşa cum apar în platformele-program.

Rezultatul: cele mai multe partide nu au trimis reprezentanţi, iar platformele-program ale partidelor prezente nu prevedeau, cu mici excepţii, politici specifice pentru tineret, femeie şi familie.

Dezbaterile din cadrul secţiunii „Tinerii şi sexualitatea" au evidenţiat necesitatea educaţiei sexuale în şcoli şi a difuzării de către TVR a unor emisiuni de educaţie sanitară, necesitatea legiferării caselor de toleranţă, necesitatea unor politici de protecţie a cuplului tînăr. În final, participanţii au ajuns la concluzia că nu există o ofertă concretă şi coerentă din partea partidelor politice în privinţa protecţiei sociale şi a politicilor de sănătate, dar că există o disponibilitate din partea lor în vederea îmbunătăţirii acestor politici.

În secţiunea „Femeia şi familia" au fost prezentate rezultatele unor anchete şi studii care au pus în lumină o serie de discriminări între bărbaţi şi femei nu numai în mentalitate, dar chiar şi în faţa Justiţiei. De asemenea, asistăm la o „feminizare a sărăciei", au subliniat unii vorbitori, prin creşterea numărului femeilor sărace şi a femeilor singure, mai ales femei în vîrstă. Soluţiile acestor probleme nu pot fi însă decît unele de ordin general, care să ducă cu timpul la creşterea bunăstării economice şi crearea unei puternice clase de mijloc.

OANA ARMEANU

Din numerele viitoare

- *Gabriel Andreescu: „Interesul naţional: responsabilitatea clasei politice"*
- *Interviul săptămînii: Ion Caramitru, Victor Ciorbea, Alfred Moses, Anton Vătăşescu, Ilie Năstase*
- *Octavian Paler îi răspunde lui Fey Laszlo*
- *Mihai Korne: „Armata română şi NATO"*
- *S. Damian: Falsul mit al lui Terminator*
- *Cezar Baltag despre Paşti*
- *Joris Declerk: Relaţiile Uniunii Europene cu ţările asociate din Europa Centrală*
- *Carta universitară şi autonomia universităţilor – masă rotundă la GDS. Moderator: Mihai Şora*
- *Cabinete particulare de stomatologie – anchetă*
- *Erwin Kessler: „Schimbarea la prefaţă" – expoziţii la Galeria Catacomba*
- *Aurelian Crăiuţu: „O excepţională iniţiativă editorială: Cristian Preda şi Sorin Antohi, «Liberalismul francez: secolele XIX şi XX»"*
- *Lansări de carte: „Eu sînt ţinta. Geo Bogza în dialog cu Diana Turconi"*
- *Radu Negrescu Şuţu: „A fi sau a nu fi român"*
- *Virginia Marsh: „România constrînsă la o economie nemiloasă"*
- *Kenneth Murphy: recenzie la cartea „Plicul negru" de Norman Manea*
- *Kántor Lajos: „Competiţie?"*

ILIE ŞERBĂNESCU

A început agresiunea electorală asupra economiei

Încă de la începutul anului, în prima dintre însemnări, menţionam că, dincolo de orice alte probleme, cosmetizările electorale vor constitui cea mai mare ameninţare la adresa economiei în 1996. Spuneam că, ţinînd cont de situaţia din economie, de gravele dezechilibre care o confruntă, încercările de cosmetizare şi de blocare a unor corecţii inevitabile riscă să împingă din nou economia – după o scurtă perioadă de coafare electorală – pe toboganul hiperinflaţiei şi degringoladei necontrolate a leului.

Din păcate, riscul nu mai este doar potenţial. El a devenit real după decizia Delegaţiei Permanente a PDSR, blagoslovită şi de preşedintele Iliescu, de a se amîna creşterile de preţuri, prevăzute pentru primăvară, după alegerile locale, cînd ar urma să se găsească şi compensări ale acestor creşteri prin indexări sau alte metode.

Cu toată consideraţia faţă de cei care probabil se bucură de această amînare, dintre care atîţia şi atîţia oameni nevoiaşi, trebuie să li se spună clar că nu au de ce să se amăgească. Creşterile de preţuri anunţate sînt inevitabile. Şi ele tot vor veni. De fapt, trebuiau să vină mai demult. Şi cu cît vor veni mai tîrziu, amploarea lor va fi mai mare şi efectele mai devastatoare. De altminteri, pentru populaţie, momentul în care intervin aceste creşteri este, într-un fel, mai puţin important, în măsura în care ele tot vor interveni. Numai pentru guvernanţi contează dacă aceste creşteri intervin după, şi nu înainte, de alegeri.

Respectivele creşteri de preţuri nu depind de dorinţele d-lor Iliescu, Năstase şi Văcăroiu – cei care decid acum în materie de politică şi economie în ţară –, după cum nu depind nici de dorinţele oricui altcuiva s-ar afla la guvernare. Ele sînt obiective şi ţin de situaţia din economie. Că starea economiei estre cum este, aceasta reprezintă o altă problemă. Dar în situaţia dată nu există alternativă la creşterile de preţuri.

Motivul este foarte simplu. Necesarul de petrol în România fiind asigurat în proporţie de peste 60% din import, preţurile interne ale produselor petroliere rafinate sînt substanţial influenţate pe de-o parte de costul propriu-zis în valută al importului, iar pe de altă parte de cursul valutar al leului. Guvernul este cel care comandă cursul valutar la care să fie decontate intern importurile de petrol. Or, importurile de petrol din această iarnă – atîtea cîte au fost, căci nu discutăm aici dacă au fost îndestulătoare sau nu –, precum şi cele care se mai fac eventual acum au fost şi, respectiv, sînt decontate intern la cursurile din toamna trecută, mai precis la cele dinaintea căderii leului din noiembrie 1995. Şi, astfel, de mult nu mai există resurse financiare pentru a acoperi pierderile înregistrate la nivelul industriei de rafinare din cauza neadaptării decontărilor la noile cursuri (în prezent 2.900 lei la un dolar, faţă de circa 2.200 lei la un dolar în toamnă). Bugetul, mereu încordat la maximum, nu are de unde acoperi aceste pierderi, de altfel de sute de miliarde de lei. Aşa că o comandă din partea guvernului de a se deconta importurile de petrol la noile cursuri şi, deci, de a se stabili noi preţuri la carburanţi a devenit indispensabilă. Cu atît mai mult cu cît noi preţuri la carburanţi sînt necesare în acest an şi din cauza sporirii cu 50% a preţurilor de livrare către rafinării la petrolul brut din producţia internă. Evident, creşterile de preţuri la carburanţi vor antrena un val de scumpiri, ţinînd cont că în legătură directă cu acestea se află circa 60% din preţurile produselor şi serviciilor din economie.

Aceasta este „partea tehnică" a determinărilor unor noi creşteri de preţuri. Pe fond, însă – ca determinare economică de ultimă instanţă –, acestea sînt inevitabile, pentru că prin ceva trebuie să fie preluate efectele dezechilibrului creat în economie anul trecut din cauza nefericitei politici economice promovate de guvernul Văcăroiu, care a forţat obţinerea unei creşteri economice susţinute înaintea restructurării industiale. Rezultatul, previzibil de altfel, a fost realizarea respectivei creşteri pe seama adîncirii deficitului din conturile comerciale externe. Industrii neperformante, reactivate de politica de stimulare a activităţii industriale înaintea restructurării ei, au consumat masiv din resursele din import, fără a ieşi în mod corespondent la export. Şi, ca urmare, România a înregistrat cel mai mare deficit comercial extern cunoscut vreodată: aproape două miliarde dolari.

Anul trecut s-a trăit deci mult peste plapuma proprie, astfel încît anul acesta, pentru a se putea trăi cel puţin la acelaşi nivel, adică pentru a se putea importa măcar tot atît cît în 1995, este nevoie de o finanţare externă extrem de ridicată, a cărei obţinere, prin înseşi dimensiuni, rămîne improbabilă. Dacă această finanţare externă nu va fi asigurată la cuantumurile respective, devine de neocolit o reducere corespondentă a consumului intern, a nivelului de trai, care se realizează tocmai prin sporirea costului vieţii, adică prin creşterea preţurilor. Şi aceasta indiferent de dorinţele cuiva anume. Guvernanţii au amînat creşterile de preţuri în speranţa că vor primi o finanţare externă într-atît de mare, încît să aibă din ce să acorde compensările de care vorbesc. Cu cît însă amînările vor fi mai mari, cu atît şi costurile vor fi mai mari. Iar şansa unor compensări acoperitoare – mai mică.

În atenţia decidenţilor politici ar trebui să stea greul tribut pe care nimeni altcineva decît populaţia a fost obligată ulterior să-l plătească siluirilor la care a fost supusă economia în scopuri electorale în cei doi ani cu alegeri de pînă acum din perioada postdecembristă. A fost nevoie de ani de zile să se menţină strict creşterea salariilor mult sub cea a preţurilor pentru a se echilibra raportul dintre cerere şi ofertă, grav destabilizat în 1990 de populismul guvernării de atunci şi îndeosebi de aiuritoarea convertire directă în sporuri de salarii a fostelor alocaţii pentru instituţii. De asemenea, să ne amintim că amînarea necesarei eliminări a subvenţiilor de preţ la principalele produse de consum, precum şi inadmisibila menţinere artificială în chingă luni de zile a cursului leului în contextul alegerilor din 1992 au fost scump plătite în anul următor cu o inflaţie de peste 300% şi cu o devalorizare a leului de aproape 3 ori pe piaţa oficială şi de aproape 5 ori pe piaţa caselor de schimb.

FUNDAŢIA SOROS PENTRU O SOCIETATE DESCHISĂ – ROMÂNIA

ANUNŢĂ

concurs de proiecte pentru

Dezvoltarea durabilă a unor microregiuni turistice periclitate ecologic

Concursul de proiecte îşi propune să identifice şi să susţină acele iniţiative locale care promovează dezvoltarea durabilă a unor microregiuni turistice aflate în zone sensibile din punct de vedere ecologic.
Acesta se va realiza prin implicarea populaţiei locale, organizaţiilor ecologice, autorităţilor locale şi de stat, sectorului economic şi şcolilor.
Proiectele selectate în urma acestui anunţ public vor trebui să transforme microregiunile vizate în zone de referinţă pentru un turism ecologic exemplar, contribuind astfel la schimbarea comportamentului turistic actual.

1. Obiective

- *reabilitarea/igienizarea* zonelor turistice deteriorate, amenajarea unor *poteci turistice* sau a unor *itinerarii ştiinţifice* (botanice, geologice, ecologice, etnografice)
- crearea unor *puncte de informare* şi îndrumare permanentă a turiştilor
- organizarea, pe perioada întregului sezon turistic, a unor tabere de *educaţie ecologică* pentru tineri, cu participarea atît a tinerilor din zonă cît şi a celor din alte regiuni
- editarea unor *hărţi turistice* şi *broşuri de prezentare* a microregiunii
- contribuţii la elaborarea unor *structuri funcţionale* şi după terminarea proiectului

2. Cui se adresează concursul?

- Concursul este destinat *organizaţiilor ecologice neguvernamentale* legal constituite care activează de cel puţin un an în domeniul ecologic şi au derulat cel puţin un program de anvergură mai mare
- Organizaţiile eligibile vor face dovada *capacităţii organizatorice* (infrastructură minimă asigurată), a *experienţei* în domeniul educaţiei ecologice şi a suportului ştiinţific de care beneficiază pentru realizarea proiectului
- Participanţii la concurs sînt încurajaţi să-şi desfăşoare activităţile în *parteneriat* cu alte organizaţii ecologice din zonă şi în cooperare cu autorităţile locale (primării şi consilii locale) şi cu instituţiile de stat (şcoli, agenţii pentru protecţia mediului etc.)

3. Criterii de eligibilitate a microregiunilor turistice

- Microregiuni turistice valoroase şi periclitate din punct de vedere ecologic
- Arie limitată, uşor accesibilă şi aflux mare de turişti (inclusiv turişti de „ocazie")
- Posibilitate de organizare a unor tabere de educaţie ecologică şi puncte de informare turistică şi ecologică pe toată perioada sezonului turistic

4. Condiţii

- **Se va acorda sprijin între 5.000 şi 20.000 de dolari (echivalentul în lei)**
- Perioada de finanţare a proiectelor nu poate depăşi cinci luni, dată limită de începere şi de încheiere a proiectelor fiind 20 mai, respectiv 20 octombrie 1996

5. Etapele de desfăşurare a programului

- *Depunerea proiectelor:* **data limită – *29 aprilie 1996***
- *Selecţia finală:* pînă la data de *10 mai 1996*
- *Semnarea contractelor de finanţare:* pînă la data de *20 mai 1996*, dată la care poate demara finanţarea proiectelor

Informaţii detaliate cu privire la condiţiile de participare pot fi obţinute de la filialele Fundaţiei Soros pentru o Societate Deschisă din România:

Bucureşti:
Calea Victoriei 155, bl. D1, sc. 7, et. 3
Tel.: (01)659.07.20, 659.74.27, 659.13.21, Fax: (01)312.27.45
Coordonator de programe: Aurelia Petroianu
Cluj:
Str. Ţebei nr. 21, cod 3400
Tel.: (064)420.480, Fax: (064)420.470
Coordonator de programe: Deák Zsolt
Timişoara:
Str. Semenic nr. 10, cod 1900
Tel./Fax: (056)199.960, 192.493
Coordonator de programe: Nicoleta Popovici
Iaşi:
Str. Moara de Foc nr. 35, cod 6600
Tel: (032)252.920, 252.922, Fax: (032)252.922
Coordonator de programe: Alina Tacu

Atenţie: Preţul abonamentelor prin redacţia „22" rămîne acelaşi

Deşi costurile hîrtiei şi ale tipografiei ne-au silit să creştem preţul revistei, preţul abonamentelor rămîne acelaşi pentru a veni, atît cît putem, în sprijinul cititorilor noştri fideli. Aşadar, şi de acum înainte ***abonamentele trimestriale contractate prin redacţia 22*** *(nu la Oficiile Poştale) costă:*

6.000 lei cu expediere prin poştă
5.500 lei cu ridicare de la redacţie

Reduceri pentru pensionari, cadre didactice, elevi, studenţi, foşti deţinuţi politici şi veterani de război:

4.500 lei cu expediere prin poştă
4.000 lei cu ridicare de la redacţie

Cei interesaţi sînt rugaţi **să achite la sediul redacţiei** (Calea Victoriei 120) sau **să expedieze prin mandat poştal** suma corespunzătoare, pe adresa: *Revista "22", cont 45103532 BCR Filiala sector 1, Calea Victoriei nr. 155, bl. D1, Bucureşti*.
Adeverinţele (talon de pensie, adeverinţe şcolare etc.), valabile un an, se expediază pe adresa: *Revista "22" Calea Victoriei 120, sector 1, Bucureşti*, cu specificarea pentru *Serviciul de Difuzare*.

Abonamentele cu reducere sînt sponsorizate de Asociaţia EST-LIBERTES

RALUCA STROE-BRUMARIU

Sănătatea, cultura şi învăţămîntul rămîn cenuşăresele bugetului de stat

• Săptămîna trecută, Senatul şi Camera Deputaţilor au adoptat în regim de urgenţă Legea privind unele măsuri necesare pentru desfăşurarea campaniei agricole de primăvară. Potrivit legii, BNR va asigura o linie de credit pentru agricultură în limita a 1.100 miliarde lei, cu o dobîndă de maximum 15%. Creditele, avînd ca termen de rambursare data de 31 decembrie a.c. (adică după încheierea alegerilor), se vor acorda producătorilor agricoli persoane fizice şi juridice, dar şi societăţilor comerciale prestatoare de servicii în agricultură, gen AGROMEC, multe din acestea avînd deja datorii imense la bănci.

• Camera Deputaţilor a ratificat luni 1 aprilie Acordul privind statutul forţelor NATO între statele părţi ale Tratatului Atlanticului de Nord şi celelalte state participante la Parteneriatul pentru Pace, semnat la 18 iunie 1995 la Bruxelles. Silviu Şomîcu, deputat PSM, a fost singurul care a votat împotriva acordului după ce a susţinut de la tribună că semnarea documentului echivalează cu pierderea suveranităţii naţionale şi cu ocuparea României de către *„cizma yankee"*.

• Învăţămîntul, cultura, sănătatea şi apărarea au fost şi în acest an vitregite de Guvern la împărţirea bugetului. Suma globală alocată prin proiect învăţămîntului este de 3.706 miliarde lei şi ea acoperă, potrivit declaraţiilor lui Florin Georgescu, cei 4% din PIB, care, în conformitate cu Legea învăţămîntului, trebuie alocaţi anual acestui sector. Liviu Maior s-a arătat şi el mulţumit de fondurile alocate, gîndindu-se probabil că în 1996 Banca Mondială va elibera credite (cca 50 milioane dolari) pentru reforma învăţămîntului din România. PDSR, PUNR, PRM şi PSM s-au regăsit pe vechile poziţii de aliaţi şi au votat după cum le-a cerut ministrul Finanţelor, adică exact suma din proiect, fără nici cea mai mică suplimentare.

Parlamentarii PNŢCD au propus majorarea bugetului alocat învăţămîntului cu 330 miliarde lei, amendament respins la vot. Ei au susţinut că abia cu această suplimentare s-ar ajunge la cota de 4%, deoarece includerea în suma globală a fondului special de 168 miliarde lei, care constituie veniturile proprii realizate de şcoli şi facultăţi (deci venituri extrabugetare), este ilegală. Apoi, au mai remarcat ţărăniştii, pentru a rotunji cifra, Guvernul a mai pus la socoteală şi alte 132 de miliarde, reprezentînd al 13-lea salariu, plătit cadrelor didactice în ianuarie 1996, şi 39 de miliarde transferate pe hîrtie de la MApN, MI şi SRI. Cu alte cuvinte, au spus ţărăniştii, Executivul încearcă să păcălească atît Parlamentul, cît şi sindicatele, prezentînd cifre false şi procente iluzorii. În ciuda criticilor vehemente, parlamentarii PNŢCD nu au votat împotriva articolului referitor la învăţămînt, explicînd ziariştilor intrigaţi că PNŢCD nu suferă de mania obstrucţionării legilor.

Sănătatea pare să stea însă şi mai prost decît învăţămîntul. Ministerului condus de Iulian Mincu i-au fost alocate 1.758 miliarde lei, acceptîndu-se şi o suplimentare de 500 milioane lei pentru Crucea Roşie. Deputatul UDMR Bárányi Francisc, preşedintele comisiei de specialitate, a cerut şi el o suplimentare de 272 miliarde lei (*„Mi-e şi ruşine să solicit numai atît"*, spunea el cu umor amar), sumă ce ar acoperi reparaţia şi dotarea unor spitale. Florin Georgescu a pretins că amendamentul nici nu trebuie discutat, avînd în vedere că autorul lui nu a indicat şi sursele de finanţare, şi argumentul său a fost îmbrăţişat de Adrian Năstase şi de preşedinţii comisiilor de buget-finanţe, care au refuzat să-l supună la vot.

Bugetul culturii este în acest an de 272,3 miliarde lei. Gabriel Ţepelea, preşedintele Comisiei pentru cultură din Camera Deputaţilor, a propus suplimentarea sumei cu 134 miliarde lei pentru conservarea şi restaurarea monumentelor istorice, aflate, multe dintre ele, în stare gravă. Şi de data aceasta, Florin Georgescu s-a arătat neînduplecat, invocînd acelaşi argument: lipsa banilor. El i-a promis totuşi deputatului ţărănist că va lua 200 de milioane lei din rezerva de stat pentru realizarea unor filme după expoziţia „Documenta Romaniae Vaticana" şi pentru înălţarea unei statui în memoria lui Iuliu Maniu.

Cheltuielile pentru asistenţă socială, alocaţii şi pensii au fost stabilite la 1.209,7 miliarde lei, din care alocaţii de stat pentru copii 582,3 miliarde lei, pensii pentru militari 268,4 miliarde lei şi pensii pentru veteranii de război 266,4 miliarde lei. Suma alocată pentru servicii şi locuinţe este de 202 miliarde lei, din care 50 miliarde urmează să fie folosiţi pentru construcţia de locuinţe destinate tinerilor.

Fără nici o suplimentare, a fost adoptat după cîteva ore de dezbateri şi bugetul apărării, stabilit la 1.959,9 miliarde lei, din care 14,6 miliarde vor fi repartizate operaţiunilor legate de Parteneriatul pentru Pace. Gheorghe Tinca a recunoscut că bugetul apărării, ce reprezintă doar 2,1% din PIB, este cu totul insuficient pentru o dotare corespunzătoare a armatei, dar a adăugat că în condiţiile unui buget de austeritate nu poate cere Guvernului mai mult.

Parlamentarii Opoziţiei nu s-au resemnat tot atît de repede ca ministrul. Ei au prezentat diferite propuneri de suplimentare, respinse fără excepţie de Florin Georgescu şi de PDSR, neimpresionaţi de afirmaţiile unui deputat PD ce susţinea că bugetul pe 1996 ajunge pentru 10 luni de soldă, hrană şi parţial pentru echipament, în condiţiile în care 60% din tehnica de luptă este neoperativă. Suma alocată ordinii publice şi siguranţei naţionale este de 1.484,8 miliarde lei. În plus, Ministerul de Interne va primi şi 25% din valoarea bunurilor confiscate şi din amenzile încasate de Poliţie.

Televiziunea şi noile tehnici electorale

Un studiu recent semnat de CIS ne arată că cele mai mediatizate partide politice pe posturile de televiziune sînt PDSR şi PNŢCD. PDSR deţine primul loc pe TVR1, iar PNŢCD întrece partidul de guvernămînt pe posturile private, TELE 7abc şi Antena 1. Aceste informaţii trebuie, desigur, corelate cu natura aprecierilor implicite sau explicite care însoţesc o ştire de presă. Studiul CIS ne oferă şi un tablou al acestora, din care reiese că, în general, PDSR este valorizat pozitiv sau neutru, în timp ce partidele de opoziţie sînt adeseori valorizate negativ. Un asemenea studiu nu poate însă, oricît de rafinate i-ar fi mijloacele, să surprindă toate nuanţele valorizărilor implicite, nu poate da seama şi nici nu-şi propune să pună în evidenţă manipularea informaţiei. Iată de ce datele obţinute prin procedeele analizei obiective trebuie completate cu o analiză specială. Să luăm un exemplu revelator. Din datele CIS reiese că Emil Constantinescu ocupă poziţia 5 în topul mediatizării pe Antena 1 (după Ion Iliescu, Nicolae Văcăroiu, Teodor Meleşcanu şi Oliviu Gherman.) Există însă un mod de a vorbi despre cineva, în speţă despre Emil Constantinescu, chiar fără a-i pomeni numele, iar monitorizarea emisiunilor nu poate să dea seama de aceste situaţii. Recent, Antena 1 a difuzat un reportaj despre alegerea noului rector al Universităţii din Bucureşti. Anunţul general suna cam aşa: *„Rectorul universităţii bucureştene a fost schimbat"*. Urma apoi reportajul despre şedinţa de alegeri, în care numele lui Constantinescu nu era pomenit – şi pe bună dreptate, deoarece fostul rector nu a mai candidat la această funcţie. Prezentatorul ştirilor anunţa după reportaj o surprinzătoare anchetă printre studenţi. Într-adevăr, a urmat un dialog cu un student, care era întrebat ce părere are despre *„ideea schimbării rectorului"*. Studentul răspundea că *„ideea este bună"*. *„Dar ştiţi* – continua reporterul – *că schimbarea se produce chiar la această oră?"*. Studentul răspundea că nu ştie, dar oricum *„e mai bine mai tîrziu decît niciodată"*. Imaginea se

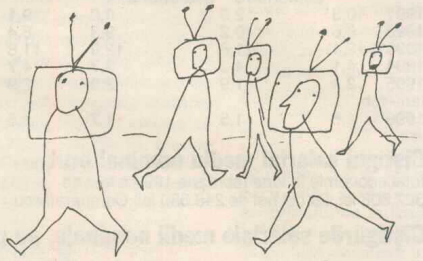

închidea pe această replică, iar din studio se trecea la un alt subiect. Nimeni nu pomenise numele lui Emil Constantinescu. Şi totuşi întregul item din programul de actualităţi se referise, în realitate, la Emil Constantinescu, sugerîndu-se că în sînul Universităţii s-ar fi acumulat, de-a lungul timpului, multe nemulţumiri şi că, iată, la un moment dat, s-a organizat o şedinţă în care fostul rector a fost, în fine, **schimbat**. Era un fel de a spune că nu se mai putea cu Emil Constantinescu, că răbdarea ajunsese la limită. Dar nimeni nu precizase că alegerile pentru funcţia de rector au loc periodic, că orice rector are un mandat limitat şi că Emil Constantinescu pur şi simplu nu-şi mai prezentase candidatura. Neîndoielnic, faţă de anii 1990–1991, mijloacele discreditării adversarilor politici s-au rafinat foarte mult.

Campania electorală negativă prin aluzie şi sugestii insidioase are şi un pandant, care constă în publicitatea mascată a candidaţilor PDSR. Un post de televiziune care nu a intrat în statisticile CIS este ProTV, care nu poate fi însă ignorat, deoarece are la momentul de faţă, după mai multe sondaje de opinie, cea mai mare audienţă în Bucureşti. Un sondaj comandat de ziarul *Libertatea* arată că 40% din bucureşteni se informează despre problemele oraşului de la ProTV şi de-abia 37% din emisiunile TVR 1 şi TVR 2. Or, în plină (dar neoficială) campanie electorală pentru alegerile municipale, Ilie Năstase, candidatul PDSR la Primăria Capitalei, este invitat nitam-nisam la o emisiune despre fotbal, „Procesul etapei", *talk-show*-ul cu cea mai mare audienţă printre toate emisiunile acestui post de televiziune. ProTV-ul recidivează însă şi în alte emisiuni sportive, unde reporterul aduce vorba despre Ilie Năstase fie că are motive, fie că nu. Într-un comentariu despre performanţele tenismanului Andre Agassi, reporterul spune la un moment dat că americanul ţine locul lui Năstase pe terenurile de tenis! Cu totul absurd, desigur, dar scopul, se pare, e ca numele candidatului PDSR să fie, prin orice mijloace, menţinut în centrul atenţiei. Ilie Năstase procedează de altfel după reţeta publicităţii comerciale, iar dacă la primele alegeri posturile de televiziune au fost strict controlate ideologic, astăzi serviciile electorale se plătesc. Aşadar, după cum putem observa, procedeele publicităţii sînt nenumărate, iar unele dintre ele au suficiente alibiuri pentru a nu putea fi incriminate într-un proces al mediatizării nelegitime.

HORAŢIU PEPINE

FOURTH-WAY SCHOOL
bazată pe sistemul de idei
GURDJIEFF-OUSPENSKY
va ţine
trei prelegeri introductive
Relaţii la tel: 666.80.82, 675.56.14

Drepturile omului în România II

Raportul anual privind respectarea drepturilor omului (6 martie 1996) – secţiunea România Departamentul de Stat al SUA

(Urmare din numărul trecut)

Respectarea libertăţilor civile, inclusiv:

a. Libertatea cuvîntului şi a presei

Deşi Constituţia prevede libertatea de expresie şi interzice orice fel de cenzură, ea limitează libertatea de expresie, interzicînd „defăimarea ţării". Amendamentele la Codul penal privind pedepse mult mai severe pentru delictele prin mass-media au fost respinse de către Parlament.

Cazul jurnalistului Nicolae Andrei, acuzat în 1994 de calomnie, era suspendat la sfîrşitul anului. Procesul celor doi ziarişti de la *Ziua* a început în toamnă şi continua încă la sfîrşitul anului trecut, ambele părţi întîrziind desfăşurarea lui prin obiecţii privind procedura şi deciziile luate. La cererea inculpaţilor, Curtea a numit un nou judecător în decembrie, iar următorul termen a fost programat în ianuarie. Cei doi au fost acuzaţi, conform prevederilor actualului Cod penal, de calomnie la adresa Preşedinţiei pentru afirmaţia că preşedintele Iliescu a fost spion sovietic. Sentinţa va constitui un precedent, jurnaliştii de la *Ziua* fiind primii cărora li s-a intentat un proces conform restricţiilor instituite de Codul penal pentru calomnie prin presă la adresa unei instituţii de stat.

În cursul anului, ziariştilor nu li s-a adus nici o acuzaţie, dar în oraşele mici administratorii încearcă ocazional să exercite un control asupra presei aducînd acuzaţii de calomnie reporterilor locali.

Criza cronică a hîrtiei de ziar a continuat, cu toate că nu a cauzat încetarea apariţiei nici unei publicaţii. Guvernul a început să depună eforturi majore pentru modernizarea singurei fabrici de hîrtie de ziar din ţară. Ca rezultat, fabrica a fost închisă timp de mai multe zile în decembrie, tot atunci anunţîndu-se că va rămîne închisă din ianuarie pînă în martie 1996, pentru continuarea modernizării şi reparaţiilor. În acest interval de timp, ziarele au fost nevoite să se bazeze pe hîrtia din import, care este mai scumpă. Principalul difuzor de presă, Rodipet (de stat), rămîne singura instituţie capabilă să difuzeze ziare şi reviste în oraşe mici pe tot cuprinsul ţării. De altfel, puţine publicaţii îşi susţin pe cont propriu difuzarea în afara Bucureştiului, utilizînd mijloace alternative private. Publicaţiile străine pot fi importate şi difuzate, dar circulaţia lor este limitată de costurile foarte mari.

Numărul posturilor de radio şi televiziune continuă să crească, cu toate că frecvenţele pe care emit le limitează audienţa. Pînă la sfîrşitul anului trecut, Televiziunea Română şi Radio România (de stat) constituiau singurele posturi care emiteau la nivel naţional. Noua legislaţie validată în decembrie prevede înfiinţarea posturilor private de televiziune, iar la sfîrşitul anului un canal privat a început să emită la nivel naţional. În prezent, acoperă 35% din teritoriul ţării şi se aşteaptă o creştere a acestui procent de pînă la 55% la sfîrşitul lui 1996.

Legea administrativă din 1994, care prevedea înfiinţarea consiliilor de directori, numiţi de Parlament, pentru televiziunea şi radioul de stat, nu a fost aplicată pînă în decembrie, cînd Parlamentul a nominalizat în sfîrşit 4 candidaţi pentru posturile de atîta timp vacante. Întîrzierea a permis Parlamentului să exercite un grad oarecum mai mare de control asupra televiziunii de stat decît ar fi putut dacă ar fi fost operaţionale consiliile de administraţie. Posturile de radio şi televiziune particulare s-au extins repede. În decembrie erau operaţionale 34 staţii de televiziune independente şi 103 posturi de radio. La emisiunile interne şi externe au acces tot mai mulţi cetăţeni, datorită extinderii televiziunii prin cablu în toată ţara.

În iunie, comisia parlamentară responsabilă cu supravegherea SRI a decis investigarea unui incident din 21 iunie, în care agenţi SRI au fost acuzaţi că au filmat doi ziarişti în Bucureşti. Unul dintre ei scrisese o serie de articole în care îl acuza pe preşedintele Iliescu de a fi fost spion sovietic în tinereţe. La audierea din 27 iunie de către comisia de supraveghere, directorul SRI a declarat că agenţii în cauză se aflau într-o misiune de contraspionaj, filmînd în mod accidental ziariştii respectivi şi fiind ulterior suspendaţi din funcţie pentru lipsă de profesionalism. Cazul era pe rol la sfîrşitul anului trecut.

Libertatea învăţămîntului superior este respectată atît înăuntrul, cît şi în afara sălii de curs.

(Continuare în numărul viitor)

Traducere de Georgeta Ducman

Seminar despre presa locală organizat de „22"

În zilele de 6–7 aprilie a.c., revista *„22"* va organiza la sediul Grupului pentru Dialog Social (Calea Victoriei 120) seminarul **„Presa locală între libertatea de expresie şi presiunile economice şi politice"**. Seminarul face parte dintr-un microproiect Phare pentru Democraţie, finanţat de Uniunea Europeană. În cadrul aceluiaşi proiect, revista *„22"* a organizat în perioada 24–25 februarie a.c. seminarul **„Modalităţi de menţinere a independenţei politice şi financiare a presei"**, adresat presei naţionale.

Principalele teme ce vor fi discutate:

- Evoluţia presei locale după Decembrie '89: de la organul de presă al PCR la ziarul independent
- Dezvoltarea ziarelor regionale: *Monitorul* din Iaşi
- Cenzura în presa locală: relaţia patron–redactor-şef–ziarişti; relaţia cu autorităţile locale
- Presiunile puterii locale asupra ziariştilor: procese, ameninţări, evacuarea unor ziare din sedii, încercările SRI de racolare a ziariştilor, interceptarea convorbirilor telefonice şi a corespondenţei, intimidări prin controale repetate ale Gărzii Financiare etc.
- Dificultăţile economice şi independenţa unei publicaţii
- Distribuţia presei: concurenţa Rodipet/difuzori privaţi; dezvoltarea de către ziarele locale a unor reţele proprii de distribuţie; este utilă crearea unei asociaţii a difuzorilor de presă?
- Marketing/publicitate: piaţa publicitară în România; influenţa furnizorilor de publicitate asupra independenţei editoriale etc.

Vor participa: directori şi redactori-şefi ai ziarelor locale; ziarişti şi manageri din presa centrală; difuzori de presă; reprezentanţi ai Rodipet şi ai fabricii Letea – Bacău; directori de tipografii şi agenţii publicitare etc.

Dezbaterile din cadrul seminarului vor fi sintetizate şi publicate într-un supliment al revistei *„22"*.

Coordonatori de proiect: Gabriela Adameşteanu, Rodica Palade; director executiv: Oana Armeanu; secretariat: Elisabeta Olea; contabilitate: Doina Giuhat.

OANA ARMEANU

DATE STATISTICE PE LUNA FEBRUARIE 1996

Preţurile de consum la principalele mărfuri şi servicii

Preţurile au crescut în februarie 1996 cu 1,9% faţă de ianuarie 1996, cu 3,1% faţă de decembrie 1995 şi cu 27,3% faţă de februarie 1995.

Cele mai mari creşteri de preţuri faţă de februarie 1995 s-au înregistrat la următoarele mărfuri şi servicii:

- produse alimentare: zahăr (56,7%), cartofi (34%), fasole boabe (59,1%), ouă (44,4%), margarină (34,4%), carne de porc (30,7%) şi de vită (36,2%), citrice (48,6%);
- frigidere şi congelatoare (41,6%);
- combustibili (41,5%);
- tutun, ţigări (61,5%);
- cărţi, ziare, reviste (49%);
- îngrijire medicală (58,9%);
- transport urban (63,2%) şi interurban (58,2%);
- poştă şi telecomunicaţii (42,6%);
- cazare în unităţi hoteliere (43,1%).

Sursa: Comisia Naţională pentru Statistică

Numărul şomerilor înregistraţi la 20 martie 1996

Total	1.051.210
Primesc ajutor de şomaj	401.231
Primesc alocaţii de sprijin	414.660
Nu primesc nici ajutor de şomaj, nici alocaţii de sprijin	235.319
Rata şomajului	9,4%
Din numărul total al şomerilor	83,9% sînt muncitori
	51,5% sînt femei

Judeţele cu numărul cel mai mare de şomeri: Municipiul Bucureşti, Iaşi, Dolj, Neamţ, Prahova, Suceava, Botoşani

Judeţele cu numărul cel mai mic de şomeri: Covasna, Gorj, Mehedinţi, Giurgiu, Timiş, Ialomiţa, Arad, Satu-Mare

Sursa: Comisia Naţională pentru Statistică

Rata medie lunară a inflaţiei

	Total	Mărfuri alimentare	Mărfuri nealimentare	Servicii
1991	10,3	12,0	9,0	9,1
1992	9,6	10,2	9,3	8,4
1993	12,1	11,6	12,9	11,8
1994	4,1	4,2	3,7	4,7
1995	2,1	1,9	2,0	2,9
Ian.–feb. 1996	1,5	1,5	1,7	1,5

Cîştigul salarial mediu nominal brut pe total economie în luna februarie 1996 a fost de 322.808 lei, iar cel net de 248.880 lei. Comparativ cu nivelul lunii precedente, **cîştigul salarial mediu nominal net** a înregistrat o scădere de 3,0%.

Faţă de luna corespunzătoare a anului precedent, cîştigul salarial mediu nominal net a crescut cu 43,2%.

Raportul dintre indicele cîştigului salarial mediu nominal net şi indicele preţurilor de consum

în luna februarie 1996 a fost de 95,2% faţă de luna ianuarie a.c. şi de 112,5% faţă de luna corespunzătoare din anul 1995.

Datele au fost preluate din Buletinul Statistic Lunar şi din Buletinul Statistic de Preţuri, numerele 2/1996, editate de Comisia Naţională pentru Statistică din România

Cîştigurile salariale medii nominale, pe principalele ramuri ale economiei naţionale

	Cîştigul salarial mediu brut în luna februarie 1996 – lei –	Cîştigul salarial mediu net Luna februarie 1996 – lei –	Luna februarie 1996 în % faţă de ianuarie 1996	Luna februarie 1996 în % faţă de februarie 1995	1.I.–29.II. 1996 în % faţă de 1.I.–28.II. 1995
Total	322808	248880	97,0	143,2	146,7
Industrie					
• extractivă	490460	361189	99,3	143,7	142,1
– minieră	518462	379536	99,5	148,4	146,4
• prelucrătoare:					
– metalurgie	415848	316309	96,2	155,7	155,7
– uşoară	230475	183304	100,7	152,9	153,3
• energie electrică şi termică, gaze şi apă	464087	345965	101,4	143,9	142,7
Agricultură	255460	201600	99,1	127,3	132,1
Transporturi	437677	329067	109,5	152,1	146,7
Hoteluri şi restaurante	231761	183348	98,5	135,8	139,3
Activităţi ale instituţiilor financiare şi bancare	656421	451558	100,3	159,1	159,0
Activităţi de asigurări şi ale caselor de pensii (exclusiv asistenţă socială obligatorie)	755506	519541	120,4	155,0	154,8
Sănătate şi asistenţă socială	249059	198040	66,8	111,9	139,8

Sursa: Comisia Naţională pentru Statistică

PAVEL CÂMPEANU

Politică şi informare

Decizia alegătorului

Orice campanie electorală democratică are meteahna nedemocratică de a accentua asimetria dintre emiţători şi receptori proprie comunicării de masă. Torentului de mesaje care se revarsă asupra lui, alegătorul îi răspunde mai întîi printr-o impenetrabilă pasivitate, iar în final prin gestul apoteotic al deciziei: îşi va exercita ori nu dreptul de a alege, iar dacă da, în favoarea cui? Influenţarea acestei decizii reprezintă ţinta celor două jeturi de mesaje, al competitorilor şi al comunicării de masă. Pe parcursul acestui proces, pasivitatea alegătorilor e mai ales aparentă. Neasumîndu-şi, în imensa lor majoritate, roluri de agenţi electorali, ei caută ori evită, acceptă sau resping, asimilează, invalidează, decantează masa informaţiilor, cu alte cuvinte elaborează răspunsul care va răsturna asimetria exacerbată a comunicării electorale – decizia finală.

Ierarhia factorilor care condiţionează această decizie se caracterizează printr-o mare instabilitate. Uneori, decizia electorală poate chiar depinde mai puţin de campania electorală decît de contextul – naţional, local sau personal – în care aceasta se desfăşoară. În enorma zonă silenţioasă a acestui zgomotos proces, imitaţia se alătură conformismului de micro-grup, influenţa liderilor de opinie celei a unor principii morale convertite în convingeri politice, întîmplarea şi improvizaţia anumitor tradiţii ori conjuncturi. Tradiţiile presupun durată, inaccesibilă unei democraţii născînde, care nu a dispus de suficient timp pentru a îngădui formarea unor comportamente electorale constante, ghidate de fidelităţi politice durabile.

În România, o versiune a continuităţii comportamentelor politice ar fi putut proveni dinainte de 1989. Se pot oare constata astăzi deosebiri destul de clar definite între opţiunile politice ale celor care au fost şi ale celor care nu au fost membri ai PCR? Ce impact poate avea asupra deciziei electorale un astfel de eventual factor retroactiv, în comparaţie cu informaţia de actualitate?

Membrii şi nemembrii PCR

Pentru a sesiza eventualele deosebiri dintre comportamentul electoral al subiecţilor care au făcut şi al celor care nu au făcut parte din PCR, sondajul a recurs la trei teste: interesul declarat faţă de politică, intenţiile de vot şi intenţiile de abţinere de la vot în prezumtive alegeri parlamentare anticipate. Iată rezultatele:

	Foştii membri ai PCR	Cei care nu au fost în PCR
Din totalul celor interesaţi de politică	38%	56%
Din totalul celor care intenţionează să nu voteze	34%	56%
Din totalul celor care intenţionează să voteze cu:		
PDSR	41%	53%
PD	35%	63%
CDR	29%	68%
PUNR	42,5%	57,5%
PRM	52%	48%
PSM	68%	20%

Diferenţele pînă la 100% reprezintă non-răspunsuri.

Testele sînt simple şi operează cu mărimi statistice modeste, ca atare ele nu pot dezvălui decît unele tendinţe, ca de pildă preponderenţa nemembrilor PCR atît ca interes faţă de politică în general, cît şi ca abstenţionism potenţial de la vot. Cu excepţia PRM şi PSM – sensibil mai pronunţată la ultimul –, în electoratul tuturor celorlalte formaţiuni primează membrii PCR. Această întîietate este însă mult mai categorică pentru CDR şi PD decît pentru PDSR şi PUNR. Deşi mai înclinaţi spre pasivitate, nemembrii PCR par să ocupe prim-planul vieţii politice; ca şi foştii membri, ei susţin atît formaţiuni ale puterii, cît şi ale opoziţiei, dar cu o vădită predilecţie pentru ultimele. Între cele două grupări de alegători se pot observa unele deosebiri, dar nu o disjuncţie categorică. Apartenenţa ori non-apartenenţa la PCR pare să exercite asupra deciziei de vot o anumită influenţă, dar nu una determinantă. În formarea acestei decizii, cu cît mai nesigur este rolul continuităţii, cu atît mai larg devine spaţiul de manifestare a informării. De aici ipoteza unei corelaţii ascunse între felul cum ne informăm şi felul cum votăm.

Inflaţie informaţională

În societăţile moderne, electoratul nu are de ales între competitori – partide sau candidaţi –, ci între imaginile acestora proiectate de mass-media. Din acest punct de vedere, trăim într-o societate modernă – dovadă şi faptul că singura comparaţie care avantajează România este cea cu propria sa imagine. Ca şi autorităţile, competitorii electorali depun eforturi mult mai susţinute pentru a-şi îmbunătăţi imaginea decît pe ei înşişi. Insistenţa lor de a fi înfăţişaţi cît mai des şi cît mai măgulitor duce la o supra-producţie de mesaje electorale.

Provoacă această dilatare a ofertei de informaţii specifice o dilatare comparabilă a consumului lor? Cu 70% dintre intervievaţi interesaţi de politică şi cu 71% care cred că politica poate contribui la depăşirea actualelor greutăţi, starea de spirit percepută de sondaj pare să favorizeze o asemenea convergenţă. Pentru a verifica această presupunere, sondajul i-a chestionat pe subiecţi asupra frecvenţei cu care au utilizat principalele canale ale comunicării de masă în această iarnă, comparativ cu precedenta. Iată răspunsurile (în %):

	Mai des	Mai rar	La fel
Presă	15	31	51
Radio	23	18	57
Televiziune	31	11	56

Contrar aşteptărilor, numai o majoritate fragilă manifestă stabilitate în utilizarea acestor canale. Atît sensul, cît şi anvergura modificărilor variază de la un canal la altul. Presa suferă o scădere egală cu sporul înregistrat de televiziune, radioul obţinînd şi el o creştere, dar mult mai moderată. Neomogenitatea acestor schimbări pare să le conecteze mai puţin la ansamblul campaniei electorale şi mai mult la transformările care au loc înăuntrul sistemului naţional al comunicării de masă.

Se corelează în vreun fel interesul faţă de politică în general cu interesul faţă de informarea politică în particular? Forînd în această direcţie, chestionarul a atacat problema frecvenţei cu care interesaţii şi neinteresaţii în politică urmăresc în prezent, pe parcursul unei săptămîni, presa, radiojurnalele şi actualităţile TV, indiferent de titlu ori de post. Întrebările au vizat folosirea respectivelor canale în săptămîna premergătoare interviului, iar răspunsurile s-au distribuit astfel:

Numărul zilelor şi proporţiile în care s-a citit cel puţin un ziar:	7	4–6	1–3	0
Cei interesaţi de politică	25	28	29	18
Cei neinteresaţi de politică	13	14	27	46

Aşadar, citesc presa zilnic 25% dintre cei interesaţi de politică şi 13% dintre cei neinteresaţi şi nu o citesc deloc 18% dintre primii şi 46% dintre ultimii.

Numărul zilelor în care:	7	4–6	1–3	0
S-a audiat cel puţin un Radiojurnal				
Interesaţi	51	27	14	8
Neinteresaţi	33	18	31	18
S-a vizionat cel puţin un Telejurnal				
Interesaţi	62	23	18	4
Neinteresaţi	43	20	26	10

Atitudinea faţă de politică în general concordă cu atitudinea faţă de informaţia politică: pe toate cele trei canale, informarea zilnică este mai răspîndită printre interesaţi şi impermeabilitatea la informarea politică – nivelul 0 – printre neinteresaţi. Tendinţa comună se manifestă cu intensităţi variabile de la un canal la altul. Utilizarea deficitară produce decalaje mai accentuate decît utilizarea intensivă, particularitate vizibilă cu deosebire în lectura ziarelor. Au renunţat pe deplin să mai citească ziare aproape jumătate dintre neinteresaţi, dar şi aproape o cincime dintre cei interesaţi. Pe de altă parte, însă, mai mult decît jumătate dintre cei neinteresaţi urmăresc, fie zilnic, fie aproape zilnic, cel puţin un Radiojurnal şi cel puţin un Telejurnal. Exceptînd presa, cei care rămîn cu totul în afara fluxului informaţional reprezintă o minoritate restrînsă. Interesul faţă de informaţia politică pare mai activ decît interesul faţă de politică. Populaţia acceptă acest gen de informaţie în proporţii onorabile, cu o predilecţie categorică pentru canalele audiovizuale şi în primul rînd pentru televiziune.

Canale şi surse

Televiziunea este un canal de comunicare, TVR ori TELE 7abc sînt, prin emisiunile lor de actualităţi, surse ale informării politice. Sondajul a putut încerca să evalueze măsura în care aceste informaţii sînt recepţionate, dar nu şi cea în care sînt asimilate, transmiţînd receptorului şi o anumită viziune, de exemplu asupra competiţiei în curs. Pentru a compensa pînă la un punct această lacună, investigaţia a trecut de la canalul predilect: Televiziunea, la principalele lui componente, respectiv la surse: TVR, TELE 7abc, Antena 1, Pro TV. Preferinţa pentru fiecare dintre aceste surse a fost coroborată cu orientarea politică generală pe care şi-o asumă subiecţii şi cu intenţiile de vot pe care şi le declară.

Iată rezultatele testului privitor la orientări politice generale (în %):

Sursele TV	Orientările preferate: Liberală	Ecologistă	Social-democrată	Agrariană	Naţionalistă	Nu au	Nu ştiu
TELE 7abc	20	5	27	15	2	20	10
TVR	6	5	47,5	14	5,5	13	8
Pro TV	20	7	30	17	7	12	5
Antena 1	12,5	12,5	35	12,5	8	10,5	8

Diferenţele pînă la 100% reprezintă non-răspunsuri, iar procentele nu se referă la întregul eşantion, ci doar la segmentul care preferă sursa TV indicată, de aceea 1% TVR nu este egal cu 1% Antena 1. După cum se vede, orientarea social-democrată are întîietate pe toate sursele, ea fiind cea mai largă acolo unde orientarea liberală este cea mai restrînsă: pe TVR, şi dimpotrivă: propensiunea spre social-democraţie este cea mai moderată acolo unde orientarea liberală este cea mai viguroasă: pe TELE 7abc. Testul pledează pentru ipoteza menţionată, înclinaţia spre o anumită sursă nu pare străină de înclinaţia spre o anumită orientare generală.

Al doilea test a corelat preferinţa pentru o sursă TV cu preferinţa pentru o formaţiune politică exprimată ca intenţie de vot. În calcul au intrat numai principalele formaţiuni, iar rezultatele obţinute sînt următoarele (în %):

Formaţiunile: Sursele TV	PDSR	PD	CDR	PUNR	Se abţin	Nu ştiu
TELE 7abc	5	8	23	3	20	18
TVR	37	11	11	4	10	11
Pro TV	11	11	28	5	11	9
Antena 1	12,5	12,5	21	8	6	3

Numai un optimist exorbitant poate lua o intenţie de vot mărturisită cu circa un an înaintea alegerilor drept o prognoză electorală. Testul de faţă nu şi-a propus deci să prezică viitorul, ci doar să constate dacă între actualele preferinţe informaţionale şi cele politice există sau nu o oarecare congruenţă. Rezultatele consemnate îndreptăţesc un răspuns circumspect afirmativ. La scală individuală, amintita congruenţă apare ca sincronizare a două roluri: cel de telespectator efectiv şi cel de alegător proiectiv.

Potrivit cifrelor, telespectatorii care se informează cu precădere prin studioul TV cel mai ataşat puterii gravitează cu precădere spre partidul la putere – şi dimpotrivă, alianţa opoziţiei înregistrează cea mai ridicată proporţie de potenţiali sprijinitori în audienţa postului TV care sugerează cel mai elocvent o distanţă critică faţă de putere. Între modul cum ne informăm şi modul cum intenţionăm să votăm pare să se întrezărească un paralelism întemeiat pe motivaţii de natură politică.

Testul nu clarifică relaţia dintre cele două roluri în termeni de cauzalitate. El nu ne spune dacă preferinţele telespectatorului le generează pe cele ale alegătorului ori viceversa. Schiţîndu-se de la sine, presupunerea că relaţia cu pricina nu se caracterizează prin asimetrie, ci prin interacţiune, urmează să fie verificată într-un sondaj viitor. Deocamdată, rezultatele menţionate permit încă o remarcă, marginală: prezumtivii simptatizanţi ai opoziţiei – audienţa TELE 7abc – par a fi mai înclinaţi spre pasivitate electorală: 38% indecişi sau predispuşi să se abţină, decît prezumtivii simpatizanţi ai puterii.

*

Din cele de mai sus se poate reţine că:

1. Informarea politică pare a fi o componentă activă a mecanismului electoral.

2. În elaborarea deciziei individuale de vot, informarea de actualitate prevalează asupra continuităţii, de unde probabilitatea ca electoratul să fie mai înclinat spre mobilitate decît spre stabilitate.

3. Asocierea dintre primatul informării audiovizuale şi demonopolizarea televiziunii ar putea extinde competiţia electorală din zona politicii în cea a comunicării de masă.

4. Audienţa televiziunii pare să reproducă diviziunea electoratului în două tabere principale, după modelul diviziunii competitorilor.

LAZĂR VLĂSCEANU

De ce ne e teamă

– Interviu realizat de GABRIELA ADAMEŞTEANU –

Absolvent (în 1970) al Facultăţii de Filozofie, specialitatea Pedagogie, după 3 ani de activitate ca asistent stagiar la Universitatea Bucureşti, Lazăr Vlăsceanu obţine, în urma unui concurs, doctoratul în Anglia. Ce amintiri păstraţi din momentul concursului, domnule Lazăr Vlăsceanu?

Dacă treceai proba de dosar (un *curriculum vitae*, care pe atunci se numea autobiografie) şi pe cea profesională, te întîlneai cu reprezentanţi din ţările unde trebuia să mergi. M-am întîlnit cu reprezentanţi ai universităţilor din SUA, pentru ca în final să fiu întrebat dacă accept să merg la o universitate engleză. Am obţinut bursa de doctorat în Sociologie şi Management la Universitatea din Londra (1973–1976). Proba politică a fost ultima. La întrebarea: *„Ce funcţie are Nicolae Ceauşescu?“*, am răspuns că este primul-secretar al Comitetului Central al partidului. *Cum de nu ştii ce funcţie are conducătorul partidului?*, a întrebat cel care conducea grupul de examinatori. La congresul precedent, din prim-secretar al Comitetului Central, Nicolae Ceauşescu devenise secretar general al partidului. De unde pînă atunci alegerea conducătorului era făcută de către Comitetul Central, după aceea avea să fie făcută de către întregul partid. Ca atare, el nu mai putea fi demis de către un grup – Comitetul Central, Comitetul Executiv sau Biroul Politic –, ci numai de către congresul partidului şi după un proces îndelungat. A fost prima mea lecţie politică: atunci am înţeles modul în care se constituie poziţiile de putere într-un sistem politic. Ulterior am descoperit că sînt unul dintre puţinii – dacă nu singurul – fiu de ţăran între doctoranzi. Cînd ne întorceam în vacanţă, eram invitaţi să reluăm contactele cu realităţile de care ne îndepărtasem prin expunerea noastră la un alt mod de educaţie. Am vizitat o întreprindere (cred că IMGB). În momentul în care a intrat în sala unde eram adunaţi cei care studiam în străinătate, secretarul de partid al întreprinderii, care ne însoţea, ni s-a adresat în felul acesta: *„Dumneavoastră, fii ai conducătorilor de partid şi de stat care studiaţi în străinătate...“*. Şi aceasta a fost a doua lecţie politică – despre regim.

N-a existat tentaţia să nu vă mai întoarceţi în ţară?

Dintre colegii mei români care studiau în Anglia (oameni deosebit de competenţi), mulţi au rămas în universităţi şi în centre de cercetare din străinătate. Cu o lună înainte de a-mi susţine doctoratul mi s-a oferit şi mie poziţia de profesor la oricare dintre universităţile englezeşti. Însă eram pe de-o parte foarte legat de familie, iar pe de altă parte m-a speriat gîndul dezrădăcinării. Ca oricare dintre noi, aflaţi în străinătate, am avut posibilitatea să mă întîlnesc cu mulţi dintre cei care părăsiseră ţara. (Atunci l-am cunoscut şi pe d-l Ion Raţiu. Publica la intervale regulate în *The Times* note sau scrisori, în care atrăgea atenţia cititorilor britanici asupra realităţilor din România.) Întîlnindu-mă cu cei care trăiau în Anglia, am cunoscut drama dezrădăcinării, nostalgia ţării, cruzimea dorului, dar şi refuzul manifest de a se întoarce. O combinaţie pe care o cunoaşte cu adevărat, în dramatismul ei, numai cel care a trăit-o.

Cum a fost readaptarea?

Perioada '76–'77 a fost dramatică: trăiesm trei ani în societatea engleză, într-un alt mediu universitar, iar unii reprezentanţi ai comunităţii universitare considerau că, după această experienţă, trebuie să fiu reeducat. Am descoperit că trebuie să reintru într-o lume a mea, cu două componente distincte: una ţinînd de componenta instituţională, alta de lumea cercetării, lumea mea adevărată. Însă în 1977 ştiinţele sociale au fost supuse unui seism puternic: învăţămîntul psihologic şi sociologic a fost topit într-un creuzet al filozofiei. Teza mea de doctorat în Anglia fusese consacrată sociologiei educaţiei, domeniu de mare succes în perioada respectivă. Cele mai spectaculoase lucrări ale momentului din domeniul sociologiei educaţiei încercau să analizeze trei procese sociale cu implicaţii importante pentru înţelegerea modului de funcţionare a socialului: 1. **Reproducţia culturală** (cum anume codurile generative ale producţiei culturale conduc la reproducerea elementelor dominante pe o perioadă istorică cu durată mai scurtă sau cu durată mai lungă); 2. **Transmiterea culturală** (cum anume codurile culturale sînt asimilate în şcoală); 3. **Producţia culturală**. (Cei care lucrează în domeniul culturii pot să fie adepţii unor principii ale aşa-numitei **culturi adamice**. Fiecare om de cultură valoros consideră că o dată cu creaţia lui începe o nouă eră, se simte un iniţiator.) Dacă punem în legătură cele trei procese (**transmisia culturală, reproducţia culturală şi producţia culturală**), vom distinge între ele atît tensiuni, cît şi convergenţe. Profesorul meu de la Universitatea din Londra (Basil Bernstein) era un fel de *guru* al sociologiei occidentale (se scriau cărţi despre el, era în atenţia presei etc.). Din păcate, însă, după întoarcerea în ţară a trebuit să stopez proiectul meu. Trăiam într-o societate în care mecanismele reproducţiei ideologice erau dominante, iar orice abatere era sancţionată. Schimbarea socială era strict subsumată principiilor conservării sociale, iar eu nu puteam să analizez mecanismele reproducţiei culturale fără să analizez modul în care funcţionează producţia sau transmiterea culturală. Am părăsit acest domeniu, pentru a intra în cel al metodologiei cercetării sociale (eminamente tehnic, în care implicaţiile ideologice sînt mult mai explicite). Am reuşit să public în anii '80 două lucrări (***Metodologia cercetării sociologice. Orientări şi probleme*** şi ***Metodologia cercetării sociale. Metode şi tehnici***).

„Omorîţi-i pe aceşti intelectuali! Nu-i iertaţi! Nu-i iertaţi!“

În ianuarie 1990 aţi fost ales de către studenţi şi colegi decan al Facultăţii de Filozofie şi apoi prorector. Întîmplarea a făcut ca peste cîteva luni, la data de 14 iunie 1990, să vă aflaţi ca singurul reprezentant al conducerii în clădirea Universităţii. Ştiu că episodul este dureros şi nu vă face plăcere să vi-l reamintiţi. Numai că amintirile dumneavoastră au valoare documentară. Ce aţi văzut deci în Universitate în 14 iunie 1990?

'90 m-a luat prin surprindere. De unde înainte lumea mea era o lume a cărţilor, revistelor, prietenilor, dintr-o dată, în ianuarie 1990, m-am trezit întrînd, împreună cu studenţii, în tumultul schimbărilor. Am fost confruntat, împreună cu colegii mei, cu probleme extrem de complicate: trebuia să refacem planuri şi programe de învăţămînt, să răspundem solicitării studenţilor ca unele cadre didactice să părăsească Universitatea, trebuia să particip cu studenţii la demonstra-

ţii. La 14 iunie, ora şase dimineaţa, am fost chemat prin telefon la Universitate: studenţii mi-au strigat că sînt atacaţi. Am plecat imediat de acasă. Pe Magheru, barajele minerilor începeau de la Scala. Al doilea baraj era la fosta stradă Oneşti, al treilea la Dunărea. Cum treceam repede, nu am fost oprit pînă cînd am ajuns la Universitate. Acolo se aflau grupuri de mineri, unii cu megafoane. Oamenii adunaţi în jurul Universităţii se uitau în sus spre acoperiş, unde minerii alergau după studenţi. Am cerut unui miner megafonul ca să le strig studenţilor că sînt acolo şi că voi avea grijă de ei. Nici un student n-a răspuns însă apelului meu: megafonul nu funcţiona. Eu continuam să strig de jos nume pe care le cunoşteam. Dar, dîndu-mi seama că nu mă aud, m-am repezit pe scara de la Facultatea de Matematică, încercînd să ajung sus. La etajul doi, era bătut unul dintre studenţii din conducerea Ligii. *„Este studentul meu, răspund eu de el“*, le-am strigat minerilor. Studentul era deja în stare de inconştienţă. Şi atunci, cu o forţă pe care probabil că oricare fiinţă umană şi-o regăseşte în astfel de situaţii, le-am strigat minerilor să-l ducă jos, ca să-l putem transporta la spital. Nu ştiu prin ce mecanisme, minerii s-au supus. Patru mineri l-au luat pe student – cîte unul de mîini şi de picioare –, eu îi ţineam capul, pentru că îi şiroia sîngele şi nu mai putea să-şi ţină capul drept. Coborînd pe scări, am ajuns la ieşirea din facultate. A trecut o Dacia 1100, m-am repezit în faţa ei, şoferul a stopat brusc şi l-am rugat să îl ia pe student în maşină. Între timp, în faţa Facultăţii de Matematică era bătut bestial un alt student. L-am lăsat pe primul în maşină şi m-am interpus între ei. Iarăşi n-am fost lovit şi, cu o forţă pe care numai împrejurările ţi-o pot da, l-am luat şi pe acest student şi am alergat după maşina respectivă. L-am lăsat pe el în urmă, tot alergînd ca să prind maşina, care ajunsese la intersecţia cu Victoriei. Atunci m-a oprit un grup de mineri. Am fost întrebat: *„Cine eşti dumneata?“*. *„Cine eşti dumneata care mă întrebi pe mine?*, am răspuns. *Eu sînt prorectorul Universităţii şi acesta este teritoriu al instituţiei mele. Dumneata cine eşti?“*. *„Nu se vede cine sîntem? Daţi-ne legitimaţia, să vedem că sînteţi prorector al Universităţii“*. Am scos o legitimaţie, dar, în graba în care se trăia atunci, n-avusesem timp să-mi pun fotografie pe legitimaţie. M-au întrebat unde este fotografia. *„Ce importanţă are? Nu mă vezi că sînt eu? Buletinul o să-ţi confirme că sînt cel al cărui nume este menţionat pe legitimaţie“*, am răspuns. Însă n-am avut timp ca să mai argumentez în acest sens, pentru că am început să fiu pălmuit. A intervenit unul dintre mineri, care a oprit loviturile date cu o rangă şi cu pumnul. Doi mineri m-au însoţit în arestul Poliţiei. Mi-amintesc că se formase un culoar viu de la fosta librărie a Academiei, eram flancat de doi mineri şi, în spate, o bătrînă îmi da cu umbrela în cap, strigînd: *„Omorîţi-i pe aceşti intelectuali!“*. *„Nu-i iertaţi, nu-i iertaţi!“*, strigau alţii. Unii se mirau. Mi-aduc aminte numai figuri palide şi strigăte contradictorii: de pedeapsă şi salvare.

Erau şi de salvare?

Erau şi de salvare, însă, evident, dominau cele care cereau pedepsirea mea. Era ca un fel de vis şi de cîte ori încerc să-l povestesc nu aud decît strigăte vagi şi simt pe obraz fineţea nisipului de pe palma minerului. Am fost lăsat în faţa intrării Poliţiei. Cei doi mineri căutau pe cineva căruia să mă dea în primire. Am văzut atunci un miner care nu era murdar şi avea o faţă diferită de faţa de miner: o altă expresivitate şi o altă curăţenie. *„Nu vă daţi seama ce faceţi? Eu, prorectorul Universităţii, sînt pedepsit de minerii dumneavoastră pentru că am încercat să-mi apăr studenţii“*, i-am spus. Respectivul miner s-a uitat la mine rîzînd. Mi-a spus: *„Ce cauţi, domnule, în această lume?“*. S-a dus în spatele meu, mi-a dat un şut şi mi-a zis: *„Pleacă, să nu te mai văd pe aici!“*. Am coborît scările în inerţia şutului, am ieşit în stradă, unde m-am întîlnit cu o persoană pe care o cunoşteam. A început să vorbească cu mine, dar eu nu puteam să-i răspund. Nu simţeam nici un fel de durere, dar nu reuşeam să mă trezesc din situaţia în care eram. Persoana respectivă mă însoţea şi vorbea cu mine, dar nu-mi aduc aminte ce mi-a spus. Ne-am despărţit în dreptul Primăriei Capitalei, eu uitîndu-mă uimit la ea, şi ea zicînd la despărţire: *„Sper să-şi revină“*. Şi, într-adevăr, din momentul în care mi-a zis: *„Sper să-şi revină“*, m-am întrebat ce-i cu mine, de ce nu-mi revin.

de informaţii?

Am ajuns la rectorat şi am intrat în clădire. Era linişte. Le-am spus celor de acolo: *„Pregătiţi-vă, vor veni minerii. Rugaţi studenţii să părăsească, acum, repede, clădirea“.*

Eraţi sigur că o să vină minerii?

O! Sigur. Era inevitabil, Universitatea era unul din punctele de referinţă. Am rugat să vină un doctor (o lovitură îmi prinsese omoplaţii), care mi-a spus că nu este ceva foarte grav. Am băut o cafea, am cerut să stau o jumătate de oră liniştit. În momentul în care mi-am revenit, portarul m-a anunţat că vin minerii. În clădire, în afară de mine mai rămăseseră cele două fete de la cabinetele rectoratului şi portarul.

Există o fotografie, des repetată la vremea aceea, cu minerii urcînd treptele Facultăţii de Drept.

Erau doi mineri în faţă şi un grup compact, de circa 10 mineri, în spate. Am coborît scările, i-am întîmpinat pe cei doi din faţă, m-am prezentat şi i-am rugat să se prezinte şi ei. Atunci am auzit numele de Miron Cosma. L-am întrebat cine este. A spus că este liderul minerilor. *„Domnule inginer* (aşa se prezentase), *vreau să facem o convenţie“*, i-am spus. *„Veţi avea acces în clădirea Universităţii la orice doriţi, cu o singură condiţie: ca, în afară de dumneavoastră şi 2–3 pe care îi veţi numi, să nu mai intre nimeni. Universitatea din Bucureşti este o instituţie foarte săracă. Dumneavoastră riscaţi să distrugeţi o instituţie de care ar trebui să fiţi mîndru“.* Mi-a promis că aşa se va întîmpla. Dar după ce am intrat eu cu cei cinci, care au mers direct la Liga Studenţilor, portarul n-a mai putut să controleze intrarea şi au pătruns şi ceilalţi. După aceea, nici eu n-am mai putut să deţin nici un fel de control asupra modului în care au acţionat minerii. Din ajutoarele din perioada respectivă, studenţii primiseră maşini de dactilografiat, copiatoare etc. Minerii au luat tot ce au găsit. Aproape o săptămînă rămăsese pe scări urma tonerului care se vărsase din copiatoarele pe care le-au cărat. Unde le-au dus, ce-au făcut cu ele – a rămas o enigmă. Era, desigur, o problemă minoră faţă de distrugerile din clădirea de sus a Universităţii (laboratoare foarte importante, colecţii, mai ales la Facultatea de Geologie sau Geografie).

Cu toate efectele ei castastrofale, mineriada din iunie '90 este „păstrată“ în setul de „enigme“ care interesează din ce în ce mai puţin. Vi se pare firesc ca nimeni să nu fie condamnat pentru ceea ce s-a făcut atunci?

După judecata mea, acest lucru n-a putut să fie făcut de mineri ca atare, ci de alte forţe, care rămîn încă obscure şi care probabil că aveau propriul lor proiect. Niciodată n-am ajuns să-i condamn pe mineri. Nu pot să condamn o armă, ci numai persoana care o foloseşte. Din cîte ştiu despre istoria societăţii, sînt convins că există forţe ale istoriei care, prin mecanisme ale inconştientului istoric, se întorc, asupra celor care construiesc şi păstrează astfel de enigme. Sistemul social are capacitatea de a elimina răul, pentru că nu poate să supravieţuiască cu el. Chiar dacă (să presupunem) nu vom dezlega enigma, inevitabil, consecinţele vieţii se vor întoarce împotriva celor care au generat-o. Nu e nimic transcendental în ceea ce spun, aceasta ţine de mecanisme „păgîne“ de funcţionare a istoriei. Va trebui să trecem prin purgatoriul care este şi-n noi, şi-n afara noastră: unii dintre noi rămîn în purgatoriu, alţii se purifică. Eu am ajuns să cred în vocaţia construcţiei, nu în vocaţia distrugerii. De aceea, cînd rememorez astfel de evenimente nu rămîn în ele, pentru că risc să mă confrunt numai cu văicăreala. Dacă nu reflectezi asupra trecutului, este imposibil să înţelegi prezentul. Dar dacă rămîi în trecut, eşti tot atît de mult lipsit de înţelegerea prezentului. A găsi un echilibru între cele două mi se pare important – şi depinde de fiecare dintre noi cum reuşim acest lucru. De-ajuns despre trecut.

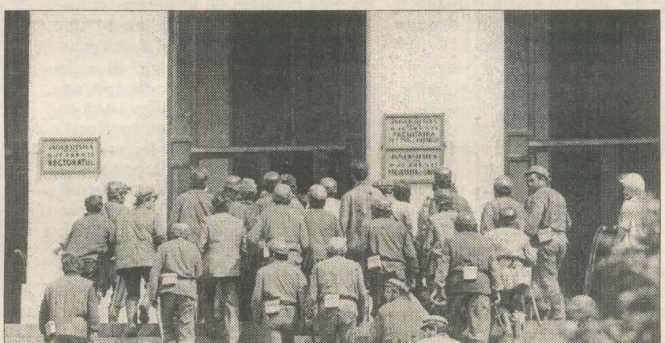

14 iunie 1990: minerii devastează Universitatea

Să mai întîrziem totuşi puţin asupra trecutului: cînd aţi întîlnit Fundaţia Soros?

În 1990 am primit un telefon de la Alin Teodorescu, care m-a invitat să fiu membru al Consiliului Naţional al Fundaţiei. Nu ştiam pe atunci ce este o fundaţie şi nu aveam nici măcar curiozitatea de a şti. Trăiesem într-un sistem etatist, iar viaţa mea în afara ţării fusese legată doar de lumea universitară.

Cum vedeţi Fundaţia Soros după aceşti cîţiva ani de funcţionare? Şi cum o proiectaţi, ca preşedinte nou ales, pentru anii viitori?

Evident, sînt părtaş la succesele şi la insuccesele ei. Însă de cînd am fost ales preşedinte, îmi dau seama de diferenţa de înţelegere a mecanismelor din ipostaza de membru al Consiliului Naţional şi cea de preşedinte: între ele există o distanţă foarte mare. Fundaţia Soros din România este o organizaţie atît de mare, încît, ca membru al Consiliului Naţional, n-am bănuit că are asemenea dimensiuni (nici în termeni de buget, nici în termeni de activităţi desfăşurate). Am avut deja o întîlnire cu Consiliul Naţional şi am ajuns la concluzia că trebuie inevitabil să se producă unele schimbări. Nu vreau să intru acum în filozofia sectorului non-profit, care în România cunoaşte o expansiune inedită (avem, după unele estimări, peste 9.000 de organizaţii non-profit) şi care, inevitabil, aduce cu sine atît schimbări în strategiile de guvernare, cît şi în modul în care fiecare persoană încearcă să-şi asume responsabilitatea propriului destin făcînd uz de facilităţile oferite de diferite organizaţii. Fundaţia Soros trebuie să lase în urmă unele neajunsuri cu care s-a confruntat: să nu se bazeze pe anumite relaţii clientelare, să răspundă iniţiativelor care vin din partea persoanelor individuale şi din partea organizaţiilor care încearcă să ofere servicii de utilitate publică. Cred că la un moment dat se ajunsese la o reproducere a anumitor tipuri de proiecte şi de programe, la o închidere în sine a cercului celor care luau decizii şi acordau facilităţi, sprijin eventualilor beneficiari. Noi am identificat cîteva puncte de sprijin pentru consacrarea societăţii deschise la noi: unul se referă la informaţie. Nu cumva informaţia este cea mai importantă marfă? N-ar fi necesar să fie elaborată o economie a informaţiei, aşa cum avem o economie a mărfurilor de alt gen? Sînt cumva societăţile contemporane atît de dependente de informaţie, încît succesele sau insuccesele lor să fie explicate prin modul în care reuşesc să transmită şi să aplice cunoaşterea? Economiştii folosesc un concept: **costurile tranzacţiei**. El se referă la posibilităţile de creştere a preţurilor unui produs, la insuccesele sau insuccesele în afaceri oricărei întreprinderi, în condiţiile în care nu dispui de informaţia relevantă. Aceste costuri riscă să te conducă la faliment. Opţiunea noastră este de a crea condiţii de dezvoltare societăţii româneşti ca societate deschisă prin facilitarea accesului la informaţie, la abilităţile de operare cu informaţia şi la utilizarea ei în întreprinderi de tip economic, cultural etc. De aceea, vom lansa proiecte care să se refere la **circulaţia informaţiei**. Nu vreau să spun prin aceasta că nu au fost, în interiorul Fundaţiei, proiecte de acest tip. Însă vrem să realizăm o astfel de convergenţă a diferitelor proiecte fragmentare, încît impactul social să fie mult mai mare: de la reviste culturale şi ştiinţifice pînă la Internet şi de la accesul la bazele mari de date existente în afara ţării pînă la construirea de instituţii menite să ne înveţe cum anume să operăm cu informaţia. Vom încerca să influenţăm şi modul în care funcţionează la noi învăţămîntul, care este unul de tip reproductiv. Elevii sînt învăţaţi **cum să reproducă exact informaţia transmisă**. Din această cauză avem performeri de tipul olimpiadiştilor, capabili să rezolve probleme, dar pe căile deja bătătorite. Însă mă întreb în ce măsură pregătim performeri în **creaţia autentică**. Noi avem mai degrabă o vocaţie a redescoperirii şi a începutului perpetuu. Nu cumva ar trebui să avem o vocaţie a descoperirii şi a respectului faţă de construcţia autentică?

Centre de resurse şi informare în „locurile unde nu se întîmplă nimic“

Încă n-am reuşit să ne depărtăm de trecut, cînd accesul nostru la informaţie se făcea pe căi oculte, iar cînd voiam ca cineva să nu aibă acces la acea informaţie făceam tot posibilul ca să-i blocăm accesul. Vrem ca nimeni să nu mai aibă **dreptul de capitalizare pe un anumit tip de informaţie** şi, dacă este posibil, **pe capitalizarea descoperirii**. Nimeni nu face o descoperire pentru el însuşi, ci o expune, o difuzează. Dacă vom reuşi, prin Fundaţie, să extindem atît de mult accesul la informaţie, încît să atingem toate zonele sociale, cred că, într-adevăr, Fundaţia îşi va aduce o contribuţie importantă la dezvoltarea societăţii deschise. Avem un program de Internet pentru universităţi, şcoli, unele dintre instituţiile fundamentale din societatea noastră vor fi conectate la el (sînt şi alte iniţiative în această privinţă, dar cred că noi avem unul dintre cele mai ample programe la nivel naţional). Un al doilea proiect convergent cu acesta este acela de a construi, în diferite zone, **centre de resurse de informare şi învăţare**. Vrem să atingem zone geografice care seamănă cu „locurile unde nu se întîmplă nimic“. Am în vedere zone rurale şi oraşe mici. Ne vom strădui să le conectăm la zonele unde se produc şi se difuzează informaţiile. După ce vor trece de o fază de pilotare, în care experimentăm cum anume să fie construite şi să funcţioneze centrele noastre de resurse de informare, ele vor fi astfel distribuite încît să ajungă în centre rurale şi în oraşe mici. Cărţile fundamentale ale culturii române se află ele cumva în toate bibliotecile şcolare? Vrem să construim în aceste centre de resurse posibilitatea de a învăţa **cum anume să utilizezi informaţia**. Noi vom încerca să distribuim informaţie cu suport tradiţional, pe hîrtie, şi cu suport al contemporaneităţii electronice. Un procent de 30% din fondurile Fundaţiei, care nu sînt deloc modeste (vorbesc de un buget de circa 80 milioane de dolari), este disponibil aşa-numitelor **cereri deschise**. Dacă cineva este interesat să realizeze un proiect pe domenii cum ar fi cercetarea, realizarea de reviste culturale, dezvoltarea unor programe educative alternative, ni se

(Continuare în pagina 10)

De ce ne e teamă de informaţii?

(Urmare din pagina 9)

adresează cu un proiect coerent, iar noi avem astfel de mecanisme prin care proiectele respective să fie evaluate de către reprezentanţi de prestigiu ai culturii, ai societăţii noastre, urmînd să fie acceptate şi subvenţionate. Pînă acum, Fundaţia lansa un proiect (de exemplu **interculturalitate, interetnicitate**), şi toţi cei care iniţiau proiecte circumscrise unui astfel de domeniu primeau subvenţii. Acum, noi identificăm un domeniu, oferim buget şi aşteptăm solicitări de la persoanele care sînt interesate. Proiectele lansate de persoanele care solicită sprijin intră în competiţie. **Deci vrem să întîmpinăm cererea, nu neapărat să direcţionăm noi, pentru că reconstrucţia societăţii civile (unul dintre obiectivele majore ale Fundaţiei) nu poate să fie de competenţa unuia, unora, oricît de înţelept ar fi grupul respectiv, ci trebuie să fie responsabilitatea a noastră, a tuturor.** Fundaţia este gata să acorde acestor proiecte sprijin necondiţionat (sau, poate, condiţionat de un singur criteriu: cel al satisfacerii unei anumite nevoi pe care societatea o are pentru ca ea să devină o societate deschisă).

Sondajele de opinie – o marfă care expiră repede

Care este opinia dumneavoastră despre credibilitatea şi utilitatea sondajelor de opinie în această perioadă electorală?

Dacă te raportezi la sondaje într-o perspectivă foarte exigentă, ele sînt profund criticabile. Eu pot să formulez critici întemeiate la adresa lor, care să treacă dincolo de amatorismul criticilor formulate pînă acum. Credibilitatea acordată sondajelor este însă limitată, pentru că valabilitatea lor nu trece dincolo de momentul în care au fost făcute.

Sînt ca o marfă care expiră?

Exact. Ele au expirat din momentul în care au fost terminate. În al doilea rînd, ele ţin de evanescenţa opiniilor oamenilor. Cîţi dintre noi, în orice împrejurare, sîntem gata să ne spunem cu maximă sinceritate opiniile despre un anumit obiect, persoană ş.a.m.d.? Eşantionarea joacă un rol crucial în orice sondaj. Nu există un eşantion unic valabil. În teoria statistică a eşantionării, teoretic, aceste eşantioane ar trebui să fie echivalente, dar noi ştim că există o distanţă considerabilă între principiul teoretic şi realitatea la care se referă. Variaţiile în datele unor sondaje (inclusiv în sondajele pe care noi le-am patronat) sînt generate de eşantionarea şi culegerea datelor. Nimeni nu poate să ignore însă un avantaj al sondajelor: de ce nu am oferi electoratului informaţii despre el însuşi? Nu îşi propune nimeni să influenţeze electoratul într-o direcţie sau alta (deşi nu neg că acest lucru este posibil să se întîmple, dar tot atît de posibil este să nu se întîmple). Orice gen de informaţie ai oferi persoanelor cu opinii clare, ele nu-şi vor schimba opţiunea. Ba din contră: dacă le oferi informaţii opuse, ele tind să-şi consolideze opiniile. Electoratul nostru are nevoie de un gen de oglindă: să vadă unde se situează pe o anumită distribuţie statistică a datelor. Rostul nostru, prin sondaje, este de a oferi publicului şansa de a-şi recunoaşte o anumită distribuţie. De fapt, contestaţiile de aici provin, pentru că, în momentul în care te vezi într-o anumită distribuţie, ori te simţi foarte distanţat de ea, ori te simţi asemănător.

Riscul specialiştilor de sondaje

De ce să nu informăm publicul? – întreb eu. De ce să nu învăţăm împreună că putem să operăm cu informaţii alternative? De ce să existe un educator omniscient, omnipotent, care să ne înveţe pe noi? Cînd aud de educaţia electoratului, am reacţii de teamă, pentru că educaţia presupune o asimetrie între cel care educă şi cel care este educat. Nu admitem ca fiecare să învăţăm de la fiecare, ci numai că trebuie să existe anumite fiinţe care să ne înveţe. N-am avut destulă educaţie dată de cineva? Şi unde am ajuns? De ce vrem neapărat, acum, alţi educatori, să-i investim cu putere, cu informaţie, cu instituţii care să ne educe? Noi oferim, prin sondaje, o informaţie. Fiecare cititor al ei trebuie să-şi dezvolte maturitatea (dacă încă nu o are), să se judece pe sine prin comparaţie cu ceilalţi. Sau poate să comenteze, dar nu cu violenţa uciderii sondajelor, numai pentru că ele oferă o informaţie. De ce ne e teamă informaţie?

Credeţi că există o perioadă cînd e bine să nu se mai facă sondaje? Să zicem, în ultimele 10 zile, în ultimele două săptămîni înainte de alegeri?

Absolut de acord. Cu o săptămînă înainte (şi două săptămîni, dacă vor politicienii) să nu publicăm sondaje. Însă, în perioada de derulare a alegerilor, cei care realizează sondaje ar putea să fie lăsaţi să-şi continue activitatea, în aşa fel încît, după ce s-au închis urnele, să poată să se desfăşoare activităţi de estimare şi de predicţie ale rezultatelor alegerilor. În definitiv, acesta este un exerciţiu, care ne satisface curiozitatea şi, în acelaşi timp, este extrem de riscant pentru cei care se angajează să facă o astfel de analiză. Ei pot să greşească şi în estimaţii şi în predicţii. Dar, pentru numele lui Dumnezeu, de ce nu daţi voie specialiştilor să-şi facă exerciţiul lor? S-ar putea să greşească şi, atunci, vor fi expuşi hohotului de rîs social. Cum s-a întîmplat în Franţa, cum s-a întîmplat în Anglia. Nu există societate în care să nu se fi manifestat un astfel de caz de eşec al sondajelor. Orice specialist ştie că sondajele sînt întreprinderi riscante. Însă există şi posibilităţi tehnice de diminuare a riscului. Lăsaţi specialiştii să decidă asupra riscului pe care şi-l asumă, iar ceilalţi să-i chestioneze atunci cînd greşesc în mod fundamental. Nu cred că, dacă sînt făcute şi analizate serios, sondajele sînt mijloace de manipulare. Subliniez, însă, **dacă sînt făcute serios.** Însă eu am convingerea că sînt încă destui necunoscători ai modului de a citi, de a comanda un sondaj, de a beneficia de rezultatele lui. Totul converge cu ceea ce menţionam mai înainte. Ce vrem să facem cu informaţia? Ştim cum să operăm cu ea, sau încă ne e teamă de informaţii, fie ele şi inofensive?

JORIS DECLERCK

Relaţiile Uniunii Europene cu ţările asociate din Europa Centrală

Comerţ

Facilitarea accesului la piaţa Comunităţii a constituit un instrument important de sprijinire a reformelor politice şi economice ale noilor democraţii din Europa Centrală. Ca rezultat al Acordurilor Interimare şi al celor Europene şi ca urmare a deciziilor luate de Consiliul European la Copenhaga şi la Essen, aproape toate produsele industriale din cele şase ţări asociate din Europa Centrală au acces pe piaţa Uniunii, **fiind scutite, începînd cu luna ianuarie 1995, de taxe şi restricţii cantitative** (excepţie făcînd doar produsele din oţel, pentru care se va aplica un tarif foarte redus pînă la sfîrşitul anului 1995, şi textilele şi confecţiile, la care tarifele şi restricţiile de cantitate, deja foarte reduse, vor rămîne în vigoare pînă, cel mai tîrziu, la sfîrşitul anului 1997). Comerţul cu produse agricole, agroalimentare şi piscicole beneficiază de tratament preferenţial. Ţările asociate vor trebui să răspundă cu aceleaşi măsuri, însă li se acordă timp pentru implementarea concesiilor comerciale. În aceasta constă ceea ce se cheamă „asimetria" acordurilor.

Acordurile includ şi o clauză limită, care nu dă posibilitatea introducerii unor noi măsuri restrictive. Cu toate acestea, pentru cazurile speciale se prevăd unele excepţii. Astfel, ţările asociate – şi numai ele – au dreptul ca, în anumite situaţii, să instituie măsuri comerciale temporare, pentru a-şi proteja **industriile noi, sectoarele în curs de restructurare** sau **cele care întîmpină mari dificultăţi. Aceste ţări pot, de asemenea, lua măsuri temporare privind comerţul, în situaţia în care balanţa lor de plăţi se confruntă cu dificultăţi serioase.** Pe de altă parte, acordurile permit ambelor părţi semnatare să ia măsuri de **protecţie generală**, măsuri **antidumping** şi să aplice restricţii la export. În cazul produselor agricole, sînt admise măsuri de protecţie speciale.

Regulile privitoare la concurenţă, la protejarea proprietăţii intelectuale, comerciale şi industriale, liberalizarea plăţilor şi transferul de capital în domeniul schimburilor de produse şi servicii şi al investiţiilor sînt, de asemenea, incluse în Acorduri.

Pentru a asigura că bunurile care beneficiază de tratament preferenţial sînt produse sau au obţinut un minim de valoare adăugată în ţările care fac obiectul Acordurilor, acordurile includ un Protocol care defineşte conceptul de „provenienţă" a produselor, aşa-numita **„regulă a originii"**. Acordurile prevăd şi regula cumulării bilaterale de origini, valabilă între Comunitate şi fiecare ţară asociată în parte, precum şi pe cea a cumulării „diagonale", valabilă între cele patru ţări ale Acordului Vişegrad, regulă pe care Comunitatea a fost de acord să o extindă, pentru a include şi ţările care au semnat Acorduri Europene.

Dezvoltarea schimburilor comerciale

În 1994, schimburile comerciale ale Uniunii Europene cu cele şase ţări asociate din centrul Europei[1] s-au dublat faţă de anul 1989, reprezentînd mai mult de 5%. Aşadar, ambii parteneri cîştigă, însă deocamdată, în ciuda asimetriei concesiilor, Uniunea înregistrează un surplus în balanţa comercială. Principalele motive care explică această stare de fapt sînt nevoia masivă de modernizare şi retehnologizare a economiilor ţărilor central-europene (import de capital de investiţie) şi tranziţia acestor ţări spre economia de piaţă. Recesiunea economică suferită de ţările Comunităţii în 1992–1993 a adîncit, temporar, dezechilibrul balanţei comerciale. Rezultatele concesiilor comerciale pe care Comunitatea le-a garantat, unilateral, din anul 1990, în scopul sprijinirii economiilor în tranziţie, au început să se vadă în 1991, cînd importurile Comunităţii, provenite din cele cinci ţări central-europene (Polonia, Ungaria, Cehoslovacia, România şi Bulgaria) au reprezentat 24%. În 1992, exporturile Uniunii către cele şase ţări asociate au crescut mai rapid comparativ cu importurile, ceea ce a dus la creşterea surplusului în balanţa comercială. După refacerea economică a Uniunii, începînd din a doua jumătate a anului 1993, importurile din ţările asociate înregistrează, din nou, o creştere rapidă, în timp ce surplusul în balanţa comercială este în scădere. În 1994, importurile Uniunii din cele şase ţări asociate au crescut la 30%, iar exporturile în aceste ţări au ajuns la 20%. De remarcat că cinci din cele şapte grupe importante de produse au făcut obiectul atît al importului, cît şi al exportului, respectiv utilaje, textile, metale de bază, produse agricole şi utilajele de transport (în cazul textilelor, explicaţia este că ele s-au exportat şi prelucrat pe terţe pieţe, după care s-au reimportat ca produse prelucrate). La metalele de bază şi la textile, balanţa comercială a Uniunii este negativă: –2,2 miliarde ECU la metale de bază, la care importurile au crescut la 58%, iar exporturile la 28%. La produsele agricole, balanţa comercială a Uniunii a fost surprinzător de pozitivă, deşi a scăzut la mai puţin de 400 milioane ECU faţă de anul precedent (452 milioane ECU). Este deosebit de încurajator faptul că unele ţări din Europa Centrală au reuşit să mărească volumul exporturilor de utilaje şi echipament electric pe piaţa Uniunii, iar importurile la aceste produse au crescut anul trecut (1994, n.n.) cu 50%. Statisticile arată, de asemenea, că o parte importantă din exporturile UE sînt destinate investiţiilor. Într-adevăr, „utilajele" şi „echipamentele de transport" reprezintă aproape 40% din exporturile CE.

NOTE

[1]Polonia, Ungaria, Republica Cehă, Slovacia, România, Bulgaria.

Acest raport a fost redactat în septembrie 1995.

(Continuare în numărul viitor)

CEZAR BALTAG

Duminica Floriilor

Dacă poposirea (prealabilă intrării în Ierusalim) la Betania o relatează cu amănunte numai Ioan – care povestește cum Maria, sora Martei și a lui Lazăr cel înviat, a uns picioarele Mîntuitorului cu mir de nard curat și le-a șters cu „părul capului ei", dînd astfel prilej lui Iuda să cîrtească împotriva „risipei", iar lui Iisus să-și anticipeze moartea apropiată –, intrarea în Ierusalim ne este înfățișată de **toate cele patru Evanghelii**. În preajma morții, întîmplările capătă – mai mult, parcă, decît pînă acum – dimensiuni simbolice impresionante: *„Deci cu șase zile înainte de Paști, Iisus a venit în Betania, unde era Lazăr, pe care îl înviase din morți. Și i-au făcut acolo cină și Marta slujea. Iar Lazăr era unul dintre cei ce ședeau cu El la masă. Deci, Maria, luînd o litră cu mir de nard curat, de mare preț, a uns picioarele lui Iisus și le-a șters cu părul capului ei, iar casa s-a umplut de mirosul mirului. Iar Iuda Iscarioteanul, unul dintre ucenicii Lui, care avea să-L vîndă, a zis: «Pentru ce nu s-a vîndut mirul acesta cu trei sute de dinari și să-l fi dat săracilor?». Dar el a zis aceasta, nu pentru că îi era grijă de săraci, ci pentru că era fur și, avînd punga, lua din ce se punea în ea. A zis deci Iisus: «Las-o, că pentru ziua îngropării Mele l-a păstrat. Că pe săraci totdeauna îi aveți cu voi, dar pe Mine nu Mă aveți totdeauna»"* (*Ioan*, XII, 1–8).

Betania

Aceeași scenă, relatată de Marcu, are loc după intrarea în Ierusalim, în casa lui Simon Leprosul (tot în Betania!). Femeia aduce uleiul de nard într-un grațios vas de alabastru, pe care îl sparge cu eleganță înainte de a turna mirul parfumat pe creștetul lui Iisus. Criticile care urmează, precum și răspunsul Mîntuitorului sînt riguros identice cu cele din Evanghelia după Ioan. Diferența dintre cele două versiuni (Evanghelia după Matei reia aproape punct cu punct versiunea lui Marcu) a determinat avansarea unor interesante ipoteze conjecturale. Cea mai plauzibilă e aceea potrivit căreia acest Simon era tatăl bogat al celor două surori, precum și a mezinului Lazăr. Fie moartea în fapt, fie moartea civilă, ce au urmat îmbolnăvirii sale de lepră, au permis celor trei copii să acționeze liber, potrivit propriilor înclinații religioase, și astfel casa înstărită a lui Simon Leprosul a putut deveni atît locul de popas al lui Iisus și al discipolilor înainte de intrarea în Cetate – Betania se află numai la cincisprezece stadii (aprox. 3 km) de Ierusalim –, cît și locul lor de retragere din zarva, tumultul și primejdiile Cetății în plină sărbătoare (Cf. *Smith's Bible Dictionary*, „Lazarus").

Betania este, așadar, satul pe care îl asociem cu cele mai cunoscute întîmplări din săptămîna de dinaintea Patimilor. El se află la poalele Muntelui Măslinilor, la numai cincisprezece stadii romane est de Ierusalim, pe drumul, sau în apropierea drumului, către Ierihon. În strictă apropiere de Betania se află și cătunul Betfaghe, acolo de unde ucenicii au dezlegat mînzul asinei în vederea intrării triumfale în Ierusalim. Azi, locul Betaniei e marcat de un sat ce-și derivă numele de la Lazăr, prietenul Domnului: *el-'Azarieh* sau *Lazarieh*. Etimologic, *Beth-ania* a fost explicat ca însemnînd „Casa curmalilor". Locul era, așadar, marcat de palmierii din care mulțimea entuziastă a desprins „stîlpările" de „finic" cu care l-au întîmpinat, în strigăte de „Osana", pe Fiul lui David (i.e. Mesia) la intrarea în Cetate.

„Osana Fiului lui David"

De la începutul lucrării sale pe pămînt, actele și cuvintele lui Iisus Hristos n-au încetat a avea o dimensiune misterioasă și paradigmatică totodată. Așa este Botezul, de pildă, de care Hristos, lipsit fiind de păcatul originar, nu avea nevoie. Dar ca *„să se plinească dreptatea"*, ca *„să se plinească Scripturile"*, ca *„să se plinească Voia Celui ce M-a trimes"*, ca să se împlinească opera de mîntuire anunțată de profeți, Iisus efectuează acte cu valoare paradigmatică și simboli-

că, valoare fie recunoscută ca atare îndată de către mulțimile care-l urmau, fie neînțeleasă chiar de către ucenici și realizată în plenitudinea ei sacramentară abia ulterior. Trebuie spus că în preajma Răstignirii și a Învierii, dimensiunea paradigmatică și sacramentară a actelor sale se întețește. O prefigurare a triumfului final este și această ultimă intrare în Ierusalim. Să-i dăm cuvîntul Evangheliei după Matei: *„Iar cînd s-au apropiat de Ierusalim și au venit la Betfaghe la Muntele Măslinilor, atunci Iisus a trimis pe doi ucenici. Zicîndu-le: Mergeți în satul care este înaintea voastră și îndată veți găsi o asină legată și un mînz cu ea; dezlegați-o și aduceți-o la Mine. Și dacă vă va zice cineva ceva, veți spune că-i trebuie Domnului; și le va trimite îndată. Iar acestea toate s-au făcut, ca să se împlinească ceea ce s-a spus prin proorocul, care zice: Spuneți fiicei Sionului: Iată Împăratul tău vine la tine blînd și șezînd pe asină, pe mînz, fiul celei de sub jug. Mergînd deci ucenicii și făcînd după cum le-a poruncit Iisus, au adus asina și mînzul și deasupra lor și-au pus veșmintele. Iar El a șezut peste ele. Și cei mai mulți din mulțime își așterneau hainele pe cale, iar alții tăiau ramuri de copaci și le așterneau pe cale. Iar mulțimile care mergeau înaintea Lui și care veneau după El strigau zicînd: Osana Fiului lui David; binecuvîntat este Cel ce vine întru numele Domnului! Osana întru cei de sus!"* (*Matei*, XXI, 1–10).

Simetrii inter- și intra-testamentare

Referința evanghelistului este un verset aproape exact citat din profetul Zaharia: *„Bucură-te foarte, fiica Sionului, veselește-te, fiica Ierusalimului, căci iată Împăratul tău vine la tine, drept și biruitor; smerit și călare pe asin, pe mînzul asinei"* (*Zaharia*, IX, 9).

Simetriile inter- și intra-testamentare, corespondențele intertextuale, referințele încrucișate, toate sporesc misterul și dimensiunea religioasă a faptelor relatate. Mesia cel îndelung așteptat și vestit de profeți este de față; el intră, primit cu toate onorurile împărătești, în Ceatea Sfîntă: călare, în alai vesel, cu haine așternute înaintea sa, întîmpinat cu ramuri de palmier („finic": *Ioan*, XII, 13) și strigăte de Osana. Este recunoscut ca fiu al lui David și drept *„Cel ce vine în numele Domnului"*, altfel spus ca Mesia deplin. Alt citat invocat deseori, cel al marelui profet Isaia, pune accent mai mult pe latura soteriologică și religioasă (iar nu politică) a venirii lui Mesia: *„Iată, Domnul vestește acestea pînă la marginile pămîntului: Ziceți fiicei Sionului: Mîntuitorul tău vine! El vine cu plata și răsplătirile merg înaintea Lui! Și ei se vor chema: Popor sfînt, răscumpărați ai Domnului"*.

Stîlpările și asina

Cîteva precizări privind două elemente simbolice ale tabloului dinamic al intrării Domnului în Ierusalim se impun. Este vorba de ramura de palmier și asinul. Ebraicul *tamar*, care desemnează acea specie de palmier – prezentă sau nu *in situ* în timpurile evanghelice la poala Muntelui Măslinilor – numită *Phoenix dactylifera* („finicul"), apare, ca semn al **victoriei** Dreptății, încă din Psalmi: *„Dreptul ca finicul va înflori și ca cedrul din Liban se va înmulți"* (*Ps.* 91, 12). În Egipt, zeița Hathor era numită *„Doamna palmierului"*. Nike, zeița Victoriei la greci, era înfățișată cu o ramură de palmier în mînă. Zvelt, drept, cu frunzișul ferm, finicul semnifică aproape pretutindeni urcușul, victoria, triumful asupra morții. În iconografia creștină, martirii sînt înfățișați de timpuriu cu „palmierul victoriei" în mînă. Este evident că în scena Floriilor ramura de finic subliniază caracterul regesc și mesianic al intrării în Ierusalim. În *Apocalipsa*, palmierul devine o figură retorică de-acum aproape clasică: *„După acestea m-am uitat și iată mulțime multă, pe care nimeni nu putea s-o numere, din tot neamul și semințiile și popoarele și limbile, stînd înaintea tronului și înaintea Mielului, îmbrăcați în veșminte albe și avînd în mînă ramuri de finic* (s.m.). *Și mulțimea striga cu glas mare, zicînd: Mîntuirea este de la Dumnezeul nostru, care șade pe tron, și de la Mielul"* (*Apoc.*, VII, 9–10).

În ce privește al doilea element simbolic, asinul, el este, ca multe simboluri, ambiguu. Malefic, în tradiția egipteană (chiar satanic, prin asociere cu Seth), simbolizînd încăpățînarea și stupiditatea în tradiția occidentală (antică și medievală), asinul are însă în tradiția evreiască un rol aparte, decelabil chiar și în simplul fapt lingvistic: ebraica are cinci cuvinte diferite (*chamor, athon, 'air, pere, arod; v. Smith's Bible Dictionary, „Ass"*) pentru a dènumi asinul în funcție de sex, dresaj, culoare etc. În *Numerii*, XXII, măgărița lui Balaam posedă o cunoaștere esoterică superioară aceleia a stăpînului ei. În *I Cronici* (XXVII, 30), pe lista ofițerilor lui David este consemnat și numele aceluia ce avea grijă de măgărițe. În *IV Regi* (IV, 22, 24), șunamiteanca bogată care își pierduse copilul proorocit de Elisei se duce la acesta, ca să-l implore să i-l învieze, călare pe o asină. Referirile sînt însă nenumărate: în *Isaia* (I, 3) apar boul și asinul – făcînd pereche semnificativă, precum în apocrifa descriind ieslea nativității lui Iisus –, ca animale pline de credință, astfel: *„Boul își cunoaște stăpînul și asinul ieslea domnului său..."*. În timpul Judecătorilor, căpeteniile și personajele nobile evreiești călăreau pe măgărițe albe, ca în „Cîntecul Deborei", sau *„ședeau în căruțe sub coviltire de scoarțe scumpe"* (*Jud.*, V, 10). În iconografia noastră creștină înfățișînd scena Intrării Domnului în Ierusalim de Florii, asina care îl poartă pe Hristos este **albă**.

„Dacă aceștia vor tăcea..."

Nori grei, amenințători, întunecau totuși acest triumf și primul conștient de aceasta era Iisus însuși. Strigătele de Osana tulburau într-atît auzul aristocraților Templului și pe al cărturarilor temători de orice „agitație" neconformă cu *statu quo*-ul politic și religios, încît, din mijlocul mulțimii, i-au strigat avertizator lui Iisus: *„Învățătorule, ceartă-ți ucenicii!"*. În răspunsul său, de-a dreptul sublim, Iisus își proclamă fără dubiu divinitatea misiunii și persoanei sale: *„Dacă aceștia vor tăcea, atunci pietrele vor striga"* (*Luca*, XIX, 40). Frază-laser, care, deși rostită cu blîndețe, nu lasă loc liber nici unui echivoc. Și totuși echivocul continuă și el ia naștere numai și numai din reaua interpretare dată unui mesaj **religios: citirea lui în cheie politică**. Iisus avertizase asupra acestei rele interpretări doar cu cîteva zile în urmă: *„Și fiind întrebat de farisei cînd va veni împărăția lui Dumnezeu, le-a răspuns și le-a zis: Împărăția lui Dumnezeu nu va veni în chip văzut. Și nici nu vor zice: Iat-o aici sau iat-o acolo. Căci, iată, împărăția lui Dumnezeu este înăuntrul vostru"* (*Luca*, XVII, 20–21). Totul ne face să credem că Iisus era perfect conștient de greșita interpretare (intenționată sau candidă) dată mesajului și propovăduirii sale. Marcel Simon are multă dreptate cînd scrie: *„Întreaga sa misiune devine inexplicabilă dacă se refuză să se admită că el a întrezărit și acceptat eventualitatea suferințelor, umilirii și, fără doar și poate, a morții însăși"* (*Le Judaisme et le Christianisme antique*, Paris 1968, p. 87). Evangheliile ne spun chiar mai mult: că el și-a anunțat de nenumărate ori discipolii cu privire la *„moartea de care avea să moară"*, tot așa cum în Duminica Intrării sale victorioase în Cetate, zărindu-i de departe zidurile înalte, îi deplînge ruinarea: *„Dacă ai fi cunoscut și tu, în ziua aceasta, cele ce sînt spre pacea ta! Dar acum ascunse sînt de ochii tăi..."* (*Luca*, XIX, 43).

Au urmat: scena alungării vînzătorilor din curtea Templului, întîlnirea cu elinii (potrivit Evangheliei după Ioan), precum și seria controverselor, din ce în ce mai intense, cu fariseii și cu preoții Templului, ceea ce arată că tensiunea dintre el și cărturari atinsese punctul critic. Lui Iisus i se întinde capcană după capcană (controversa privind originea puterii sale, dajdia cuvenită Cezarului, învierea morților etc.), la care el răspunde frontal și tăios (mai tăios ca niciodată) cu minunea smochinului neroditor, cu controversa privind originea botezului lui Ioan, al cui fiu este Hristos, cu pilda lucrătorilor viei, parabola nunții fiului de împărat, mustrarea adusă fariseilor, mustrarea Cetății care ucide proorocii și prevestirea tragediilor ei viitoare etc.). În fine, propovăduirea lui Iisus pe pămînt se încheie cu perspectivele eshatologice. Iisus știe că adevăratul triumf este numai victoria asupra păcatului și a morții, adică Învierea Sa.

Criza mişcării sindicale

– Moderator PAVEL CÂMPEANU –

Sub titlul generic „Sindicatele şi problemele sociale", joi 21 martie s-a desfăşurat la Grupul pentru Dialog Social întîlnirea dintre membrii GDS şi liderii sindicali Liviu Luca (vicepreşedinte al Confederaţiei CNSLR-Frăţia şi lider al sindicaliştilor petrolişti) şi Ion Rădoi (liderul Uniunii Sindicatelor Libere din Metrou). Discuţia s-a axat în principal pe convulsiile sociale ale ultimelor luni (preconizata grevă a petroliştilor şi cea de la Metrou, recent încheiată), dar la un moment dat a depăşit realitatea imediată, pentru a aborda probleme care privesc criza cu care se confruntă mişcarea sindicală în România, relaţia sindicate–putere politică, poziţia Executivului şi a Justiţiei faţă de mişcarea sindicală şi viitorul sindicatelor în condiţiile în care dincursul Guvernului vizavi de mişcarea sindicală s-a modificat substanţial din 1990 încoace. Puterea politică nu va putea neglija mişcarea sindicală, dar nici sindicatele nu vor mai putea evita opţiunea politică – a fost concluzia cu care s-a încheiat această masă rotundă.

Guvernul nu duce o politică economică

Pavel Câmpeanu (GDS): Chestiunea mişcărilor sindicale este nu numai de actualitate, ci şi de perspectivă, întrucît oamenii care încearcă să înţeleagă perioada prin care trecem îşi pun tot felul de întrebări, cum ar fi, de exemplu, dacă este posibil ca această tranziţie să aibă loc fără conflicte sociale. O altă întrebare ar fi dacă societatea, în perioada de tranziţie, producînd conflicte sociale, produce şi dispozitive în stare să controleze conflictele şi să le împiedice să degenereze. Şi, în sfîrşit, au conflictele sociale vreo influenţă asupra tranziţiei, o accelerează, o încetinesc?

Liviu Luca (vicepreşedintele CNSLR-Frăţia): În '90, la începuturile organizării mişcării sindicale, a fost o efervescenţă: a apărut Frăţia, după chinuri îndelungi a apărut CNSLR, iar pe 7 iunie a apărut Cartelul ALFA. În '90 eram plini de bune intenţii toţi (şi unii şi alţii), şi societatea civilă, declarativ şi Guvernul. În alegerile din '92 cîştigă gruparea din FSN care acum se numeşte PDSR, apare un guvern pe care credeam că-l dăm jos în 6 luni, dar el este şi acum. Tot în acea perioadă, după o ultimă grevă generală, la care au participat Cartelul ALFA, şi CNSLR (declarativ), şi Frăţia (numai cu şoferii), am tras concluzia că e bine să ne unim pentru că, altfel, ne va fi greu. Şi a apărut CNSLR-Frăţia. În '93, CNSLR-Frăţia s-a sedimentat. În '94 a fost bulversată efectiv. Am scăpat, cu chiu cu vai, din '94, a urmat un congres extraordinar, a fost aleasă altă conducere, care şi-a propus să schimbe şi discursul sindical, şi mecanismul de a acţiona sindical. Încercăm să ne pregătim pentru ce va urma, pentru că peisajul în România se schimbă. Cine nu se adaptează, piere. Ce am creat, credem noi că în '96 va funcţiona. Pentru că, dacă nici în '96 nu va funcţiona, atunci în '97 s-ar putea să rămînă cam puţini sindicalişti în România.

Ion Rădoi (liderul USLM): S-a început prin întrebarea dacă într-o perioadă de tranziţie este posibil să facem paşi fără mişcări sociale. Eu cred că nu ar fi fost posibil, pentru că mişcările sociale au apărut în urma înfiinţării unei instituţii care nu exista în stat şi care se numeşte sindicat. Sindicatul este un partener social care trebuie să existe în orice societate democratică, place sau nu, trebuie să fie acceptat şi tratat ca un partener de discuţie atunci cînd au loc întîlniri sau probleme (care trebuie rezolvate) de natură socială, de natură sindicală şi, o dată cu formarea acestei instituţii, era normal ca ea să fie şi viabilă, să funcţioneze. În octombrie '90 am pornit de la un raport preţ/salarii de 80% şi pentru prima dată se înregistra inflaţia în România. Scopul nostru, la vremea respectivă, era să creştem acest raport, făcînd astfel posibilă o creştere a nivelului de trai şi a puterii de cumpărare. Din păcate, pînă în anul '95 acest raport a scăzut la 57 de procente – şi nu a crescut, aşa cum ne propuseserăm noi. Era normal ca, în timp, să apară nemulţumiri din partea sindicatelor. La ora actuală sîntem nevoiţi să facem referire la partenerul social, care este Guvernul. Atunci cînd mergem la negocieri, Guvernul duce o politică financiştistă, nu o politică economică. Nu se porneşte de la nişte baze reale, de la creşterea producţiei, ci de la ce sumă avem şi ce putem face cu ea anul ăsta, cum o distribuim – ceea ce nu este corect. Aşadar, eu consider că, într-o perioadă de tranziţie, în România chiar se impun aceste conflicte, care nu fac altceva decît să-i forţeze pe cei care trebuie să găsească soluţii să o facă. Cît de bine au reuşit, cîte soluţii au găsit sau n-au găsit, asta am constatat-o cu toţii, dar este un moment, dacă vreţi, de accelerare şi nu de regres; cel puţin aşa o privim noi. La grevă nu se ajunge aşa uşor. Nu este simplu şi nu este benefică, iar de obicei suferă de pe urma acestor conflicte cei mai puţin vinovaţi – în cazul nostru, călătorii. Dar este o formă extremă la care trebuie să recurgi, pentru că, din păcate, grevele au fost şi cele mai eficiente. Ceea ce aş vrea să sesizez este modul inadmisibil în care s-a procedat şi presiunile care s-au făcut asupra salariaţilor de la Metrou, ieşind din toate canoanele constituţionale şi ale drepturilor omului. Acest lucru a fost făcut de către instituţiile Puterii, în marea majoritate coordonate de către reprezentanţii partidului de guvernămînt, care se pretinde un partid social-democrat şi care ar fi trebuit să soluţioneze problemele muncitorilor.

P.C.: Nu v-aţi pus întrebarea despre consecinţele politice ale acestei greve? Pentru că, independent de intenţiile dumneavoastră, la un moment dat ea a oferit partidului la putere şi Guvernului posibilitatea de a poza în protectori ai populaţiei împotriva dumneavoastră, care eraţi persecutorii populaţiei. Or, chestiunea e foarte avantajoasă într-o perioadă electorală şi nu toată lumea a fost fericită s-o constate.

Dinu C. Giurescu (istoric), Mihai Dumitru (sociolog), Pavel Câmpeanu (sociolog), Ion Rădoi (lider sindical), Liviu Luca (lider sindical)

I.R.: Nu ştiu cît de mult au reuşit reprezentanţii Guvernului să lămurească opinia publică, dar ştiu ce rol au jucat, în perioada asta, mass-media. Au fost principala pîrghie de a poza acest guvern şi reprezentanţii lui în protectori ai populaţiei şi de a-i huli pe salariaţii Metroului sau pe liderii de sindicat.

L.L.: O acţiune, într-un an electoral, este exploatată automat de toată paleta politică. Fiecare partid politic urmăreşte cîştigarea puterii – sau ar trebui s-o urmărească. Ce mi se pare mie cel mai grav este că toată presa s-a coalizat, mascat, împotriva lor şi împotriva mişcării sindicale. Presa are culoare politică. De aici o deducţie foarte interesantă. Nici un partid n-a sprijinit această mişcare.

Ana Şincai (GDS): Partidul Alianţei Civice în mod cert a sprijinit această mişcare.

L.L.: Dacă-mi permiteţi, am şi eu părerile mele.

A.Ş.: Dumneavoastră aveţi păreri diferite.

L.L.: Bineînţeles. De ce? Pentru că acum era momentul să ne cîştige de partea lor şi Convenţia, şi Opoziţia. De aici trebuia să porniţi, schimbînd Legea 15 (Legea conflictelor). Era un semnal clar că celelalte partide doresc o reală democratizare în România.

Rodica Palade („22"): Nici revista „22" nu a fost împotriva dumneavoastră. Am avut un reportaj de o pagină în perioada grevei, am avut un editorial bun, în care greva nu a fost condamnată.

L.L.: Revista „22" este o revistă de o anumită ţinută, care are un anumit circuit, se adresează unei anumite ţinte.

R.P.: Dar aţi spus presa. Eu mă simt presă.

L.L: Mă scuzaţi. Nu chiar toată lumea de aici. În general, acea presă care este citită de marea masă de oameni din România, de data asta n-a făcut altceva decît să fotografieze şi, dacă vreţi, să şi retuşeze poza. În fotografie apărea o bătrînică cu sticle de lapte, care plîngea că nu poate să ia metroul...

Legiuitorul n-a urmărit consacrarea dreptului la grevă, ci modul prin care să-l oprească

P.C.: Sper că Justiţia o să ne explice de ce toate grevele au fost declarate ilegale.

Paul Florea (preşedintele filialei Bucureşti a Asociaţiei Magistraţilor): Pentru prima dată după 50 de ani în România se spune aşa: salariaţii pot declara grevă numai în condiţiile prevăzute de lege (Legea pentru soluţionarea conflictelor de muncă, din februarie '91) şi atît. Exercitarea dreptului la muncă şi revendicarea drepturilor economico-sociale aferente muncii sînt garantate de legile ţării şi nu pot fi îngrădite. Dar legiuitorul n-a urmărit acest consacrat „drept la grevă", ci modul prin care să-l oprească. Curtea Supremă de Justiţie, la sesizarea conducerilor unităţilor (comerciale sau regii autonome) pentru care s-a declanşat un conflict colectiv de muncă, poate suspenda pe un termen de cel mult 90 de zile începerea sau continuarea grevei, dacă prin aceasta ar fi afectate interese majore pentru economia naţională sau interese de ordin umanitar. Cît de larg e textul şi cît de arbitrară poate să devină Curtea Supremă în luarea hotărîrilor de suspendare a grevei, ce înseamnă interese majore şi ce înseamnă interese de ordin umanitar, legiuitorul n-a mai explicat în lege. Legiuitorul a lăsat instanţa la înţelepciunea ei... Şi înţelepciunea a fost că a admis toate aceste cereri de suspendare a grevelor. Legea i-a dat prea mare putere judecătorului. Trebuia să existe nişte precizări pentru judecător: ce se înţelege prin grevă legală sau ilegală. Dar acum îl întreb pe d-l Rădoi de la Metrou. În aceste cereri de constatare dacă greva este ilegală, la instanţă, v-aţi apărat, domnilor? Aţi avut jurişti, aţi cerut vreo probă în instanţă? Ce probă aţi cerut? Pentru că am senzaţia că aceste cereri s-au judecat fără verificări de probă. Cazul s-a înregistrat azi şi a doua zi Judecătoria sectorului 1 a declarat-o ilegală. Eu am rămas uluit.

I.R.: Nu ne-am apărat – este răspunsul cel mai scurt. Dar ştiţi de ce?

Nu am avut voie nici să consultăm dosarul, s-a respins cererea, nu ni s-a înaintat citaţia cu copie după plîngere, s-a spus că nu contează, şefa completului de judecată de la Judecătoria sectorului 1 a spus că nici dînsa nu a citit dosarul, întrebînd de ce îi trebuie avocatului apărării să citească dosarul. Curtea Supremă de Justiţie, unde dumneavoastră sînteţi judecător în trei procese consecutive, pe aceleaşi motive, fără să soluţioneze, au suspendat greva. De motivele noastre, legate în primul rînd de condiţiile de microclimat, de asigurare a condiţiilor de muncă, nu s-a ţinut cont sub nici o formă. Nu s-a putut dovedi că greva pericliteză economia naţională, dar au spus că, totuşi, în perioada asta, **revoluţionarii şi bolnavii** (eu reproduc cuvintele acestora) **n-au avut cu ce să fie transportaţi**. Noi nu mai avem nici o posibilitate de apărare în faţa Justiţiei, în faţa instanţei.

P.F.: Aţi atacat cu apel hotărîrea Judecătoriei?

I.R.: Am atacat-o.

P.F.: Eu zic să vă duceţi la toate instanţele. Trebuie să-l sîcîiţi pe judecător. Accesul e deschis opiniei publice. Luaţi presa lîngă dumneavoastră, adică să se ştie că şi judecătorii sînt sub lupa opiniei publice şi a mass-media.

I.R.: Aveţi dreptate. Chiar în cursul zilei de azi (21.03.1996, n. red.) am reuşit să obţinem o săptămînă termen, pentru că noi am înaintat apel la Tribunalul Municipiului Bucureşti, cum era normal, şi am solicitat o săptămînă pentru lipsă de apărare. O să vedem în ce măsură se va proceda altfel decît s-a procedat la Judecătoria sectorului 1. Noi avem avocatul nostru, dar, din păcate, nici nu a avut posibilitatea să expună sau să încerce să ne apere.

L.L.: Partea bună a acestei legi e că, cel puţin pe noi, ne-a conştientizat de faptul că numai prin lupta noastră putem să reuşim. Această lege – obtuză, după părerea mea – induce democraţia în România.

A.Ş.: Aţi încercat să sensibilizaţi unele partide de opoziţie ca să ceară modificarea legii în Parlament?

L.L.: Bineînţeles.

***P.C.:** Cu cine aţi avut contacte?*

L.L.: Cu toată lumea.

Magda Cârneci (GDS): Judecătoarea care a putut să facă aceste afirmaţii iresponsabile nu poate fi dată în judecată, personal, pentru asemenea cuvinte?

P.F.: Este foarte greu să spui: te reclam că mi-ai dat decizia greşită. Nu mai stă nimeni în Justiţie. Eu spun că soluţiile de declarare ca ilegale a acestor greve sînt cel puţin discutabile, dacă nu greşite. Dar să dăm judecătoarea în judecată pentru că a dat o soluţie de respingere...

M.C.: Nu pentru soluţia dată, ci pentru felul în care s-a exprimat.

P.F.: Asta este o problemă administrativă. Vă puteţi plînge ministrului Justiţiei, preşedintelui TMB, puteţi reclama...

I.R.: S-a spus în permanenţă că trebuie reluată activitatea şi după aceea ne aşezăm la masa tratativelor, aşa cum obligă Legea 15, dar toate au rămas pure declaraţii. Nici pînă la ora actuală nu s-au prezentat la negociere pentru soluţionare. În schimb, 400 de salariaţi, pînă azi, aveau decizii de desfacere a contractelor de muncă.

P.F.: Potrivit legii, pentru fiecare în parte trebuia să se facă o cercetare. Dacă n-au făcut o cerecetare prealabilă pentru fiecare salariat, măsura desfacerii contractelor de muncă este lovită de nulitate.

I.R.: Am întrebat: *„Cum i-aţi ales din 6.000 de salariaţi, care nu au vrut să semneze acel pact cu Guvernul, pe cei 400?"*. Pentru că din punctul de vedere al Codului muncii şi al Contractului colectiv de muncă trebuia să existe o justificare. Au zis: *„Simplu. Am băgat nişte nume în căciulă, am tras de acolo pe fiecare subunitate şi am desfăcut contractele de muncă"*. S-au făcut demersuri către Organizaţia Internaţională a Muncii, se încearcă intervenţii pe cale diplomatică chiar din partea Angliei şi a Americii, din cîte am înţeles, la solicitarea sindicatelor. Vedeţi, la un moment dat, iar o să arate cineva cu degetul, dar nu ştiu cine are dreptate în condiţiile date.

Mihai Şora (GDS): Care este legătura între lideri şi masa sindicală, cum funcţionează informaţia pentru motivarea individuală, a fiecărui membru al acestei mase sindicale şi cum funcţionează legăturile pe orizontală între diversele confederaţii?

L.L.: Legea nu-ţi permite să faci o grevă la nivel de federaţie sau la nivel de confederaţie. Greva la nivel de federaţie sau la nivel de confederaţie trebuie să fie o sumă de greve. Iau cazul particular al Federaţiei PETROM, care are în jur de 100.000 de membri, dar are 93 de sindicate. La noi 15 oameni fac un sindicat, două sindicate formează o federaţie, deci 30 de oameni, două federaţii (de profile diferite) formează o confederaţie, deci 60 de oameni. La noi sînt vreo 25 de confederaţii (cu ştampilă) şi, eventual, dacă se discută cu birourile lor de coordonare (pentru că multe dintre ele au numai birouri, membri nu mai au), trebuie să te duci undeva la Sala Palatului. Bineînţeles că principiul etern *„Divide et impera"* a funcţionat şi funcţionează.

Sindicatele nu pot evita opţiunea politică

Mihai Dumitru (sociolog, Institutul pentru Cercetarea Calităţii Vieţii): În permanenţă ni s-a spus că d-l Luca şi d-l Rădoi s-au apărat spunînd că sindicatele au doar un rol economic, social şi vor să se menţină aici. Sigur că aici există, fără îndoială, legitimitate pentru ei: creşterea şomajului, scăderea standardului de viaţă, sărăcirea populaţiei ş.a.m.d. Eu nu văd în Guvern, în cazul unui un conflict de muncă, un partener social. El este adversarul sindicatelor. În evoluţia pe care ne-a prezentat-o, d-l Luca a evitat să vorbească despre cum a evoluat Guvernul: 1990 – binevoitor, disponibil şi făcînd multe concesii către sindicate; acum asistăm la un guvern care nu mai este dispus la concesii. În ce priveşte greva de la Metrou, cred că ea a fost numai pretextul Guvernului pentru a-şi exersa o anumită strategie şi, probabil, un semnal pentru felul în care va trata de aici înainte cu sindicatele. Se naşte, sigur, o problemă: aceea de adaptare a sindicatelor la o realitate politică a partenerului, care va juca, cred, din ce în ce mai dur pe tărîmul acesta. În acest moment este greu ca sindicatele să evite opţiunea politică. Cred că, în faza următoare, ele vor avea de făcut opţiuni strategice, pentru că tacticile care au dat rezultate în cei 6–7 ani de zile nu vor mai da rezultate în faza următoare.

P.C.: Există sau nu, după părerea dumneavoastră, o criză de credibilitate a sindicatelor, dacă nu generată, foarte mult alimentată de cazul Mitrea, de alte cazuri asemănătoare, de cazul Miron Cosma şi de faptul că, în mod public, sindicatele nu s-au disociat categoric de asemenea manifestări? Deci o criză de credibilitate şi o criză de reprezentativitate: atunci cînd liderii îi convoacă pe membrii de sindicat (în iunie 1995), dar membrii de sindicat nu răspund la convocare sau atunci cînd, la Metrou, liderul anunţă oprirea grevei, dar membrii de sindicat vor s-o continue.

Asistăm la o criză a mişcării sindicale

I.R.: Din punctul de vedere al unei organizaţii sindicale care încearcă să ţină pasul, este greu să funcţionezi fără să ai o oarecare experienţă, fără să ajungi la un anumit nivel şi fără să parcurgi nişte paşi. La ora actuală, informaţia este de bază pentru a menţine o organizaţie sindicală. Am reuşit de circa 4 ani şi ceva să tipărim un buletin informativ al sindicatului nostru. Deocamdată, unde există oarecare experienţă sindicală sau chiar o foarte mare experienţă sindicală, de sute de ani, s-a demonstrat că nu se poate discuta despre un singur sindicat sau despre o singură centrală sindicală, pentru că sindicatele sînt organizate şi pe ramuri profesionale. Eu aş spune că asistăm, poate, la o criză din punct de vedere sindical, datorată şi neîncrederii, în anumite momente, poate chiar şi acestor compromisuri pe care le-au făcut unii lideri. Trebuie să recunoaştem că la nivelul sindicatelor, la ora actuală, avem de-a face şi cu o criză de lideri, aşa cum există criză managerială. Cînd spun criză de lideri nu mă refer la faptul că oamenii care au condus pînă acum nu au fost buni, dar este o evoluţie firească. Nu cred că noi ne-am ferit sau ne-am ascuns în spatele intereselor economice şi sociale. Eu cînd am folosit expresia de partener vizavi de Guvern, am folosit-o ca partener social, pentru că noi, în momentul în care ne aşezăm la masă să discutăm despre indexări, sîntem nişte parteneri sociali, dar ştim că Guvernul va fi un adversar. Dar, dacă vreţi, nici nu trebuia să am în vedere acest lucru, pentru că dacă Guvernul respecta legile, nu avea ce să caute într-un conflict de muncă între o regie autonomă şi salariaţii ei. Asta este din start o ilegalitate. Sînt de acord cu recomandarea ca sindicatele să acţioneze strategic în viitor, oricum trebuie venit cu ceva nou. Transportul cu metroul este subvenţionat – în procent de 60% pentru fiecare călătorie. Toate metrourile din lume primesc subvenţii de la buget mai mari sau mai mici de 60%. La ora actuală pot folosi chiar cifrele Guvernului, care a spus că s-au pierdut, ca nivel de încasări, 120 milioane pe zi. Asta înseamnă un cîştig pentru Guvern de exact 144 milioane. Deci asta este economia pe care a făcut-o zilnic.

Paul Florea (magistrat)

Cristian Preda (GDS): O sugestie foarte scurtă, inspirată de o soluţie sindicală. În Franţa, sindicaliştii de la metrou şi de la autobuz sînt de acord ca în timpul grevei să funcţioneze în regim de 30% cu mijloacele pe care le au la dispoziţie şi, în plus, accesul să fie gratuit. E practicabilă sau nu?

I.R.: Nu este practicabilă. În momentul în care s-ar face o asemenea grevă, accesul fiind gratuit şi neexistînd încasări, cineva ar trebui să răspundă. Şi cine răspunde? Ceilalţi lucrători trebuie să muncească, cu excepţia celor care supraveghează, deci aceia sînt singurii care fac grevă. Nu este corect, sînt uşor de dezbinat şi se poate acţiona foarte simplu asupra lor. Cel de-al doilea aspect se referă la legalitatea acestui act, pentru că, dacă acum participă toţi şi nu funcţionează metroul şi, cum aţi sesizat şi dumneavoastră, s-a făcut o economie din punct de vedere al bugetului, în cazul celălalt avem de-a face cu nişte pierderi din încasări. Dacă am fi avut o legislaţie corespunzătoare din punct de vedere social, sindical şi o justiţie pe măsură, am fi putut să acţionăm aşa, dar acum cred că am fi sacrificat aceste cîteva fete (30 pe un schimb), pentru că într-o staţie o singură persoană s-ar fi aflat în grevă. Puteau fi trataţi individual. Cel mai simplu se putea pe cale administrativă şi erau înlăturaţi. Subvenţia şi tariful la metrou este fixat de Guvern, deci nu de noi. Se încearcă totdeauna să se facă aceste majorări ale tarifului de călătorie, în momentul în care se negociază sau sîntem în conflict, pentru ca oamenii să intercepteze ca atare: datorită acestui conflict, acestor demersuri, creşte preţul călătoriei cu metroul. Nu este adevărat. Guvernul e cel care ne fixează preţul.

L.L.: E normal ca sindicatele să fie în criză. Pentru că dacă n-ar exista criza, nu s-ar căuta soluţii. Vizavi de opţiunea politică: fiecare dintre noi, prezenţi aici, avem o opţiune politică. Atingem problema Mitrea–Ciorbea–Cosma. Este prima mişcare prin care s-a încercat politizarea sindicatelor. Au încercat în mai multe variante: Mitrea a plecat la PDSR, iar Ciorbea a încercat o grupare de sindicate politice ataşată ideii Convenţiei Democratice. Părerea mea este că la asta se va ajunge. O izolare politică a sindicatelor nu va fi posibilă. Este un început ce a făcut Ciorbea. Cosma a vrut şi el, sărăcuţul, să mai aibă un pic de putere şi aflu cu stupoare că el, de fapt, a făcut un pic de puşcărie şi, conform legii, nu prea are drepturi. Părerea mea este următoarea: anul '97 (dacă anul '96 nu ne trezeşte) ne va trezi. Pentru că economia va funcţiona altfel. Încep să apară şi alte relaţii. Nu prea vom mai aveam treabă cu Guvernul, indiferent cine va fi la guvernare. Dacă nu ne adaptăm, vom pieri. Dar părerea mea este că o să ne adaptăm.

Pagini realizate de
IULIAN ANGHEL

HARI KULLER

Pesah: faraonism şi moisidism

Era în anul 1645 î.Hr. Evreii ştiau că vor părăsi ţara faraonilor. Totul era pregătit pentru exod. Se aştepta doar ca Moise să dea semnalul de pornire, să aprindă flacăra eliberării în sufletele celor care sclăviseră 400 de ani în Egipt. Era greu de a pune un întreg popor pervertit de veacuri de sclavie în situaţia „prototipală" de a vroi să se elibereze, de a şti ce este libertatea. Munca la ridicarea piramidelor faraonice presupunea o anumită psihologie şi „esenţă" umană, con-forme şi viciate de „măreţia" asupritoare şi dezumanizantă generată de o orînduire a „lucrurilor sociale" (sens durkheimian) în forme sclavagiste. Sclavia sufletească, mentalitatea de supus, s-a dovedit atunci (ca şi întotdeauna) un factor mai persistent decît avîntul de moment („revoluţionar") pentru eliberare. Exodul biblic povesteşte că mulţi din cei eliberaţi au purtat, îndelung, în sufletul lor nostalgia după viaţa şi munca (ritmată, stereotipizată, uniformizată, masificată) văduvite de **poverile** opţiunii, concurenţei întru diferenţierea ca individualitate. Starea de masă era mai puţin angoasantă decît mişcarea ca individ. La primele greutăţi întîmpinate după Ieşire – de pildă, primejdia, „căscată" de iminenţa trecerii („prima tranziţie") prin Marea Roşie – au proliferat poziţiile de „centru" şi „stînga" ale nostalgicilor. Tălmăcitorii evrei ai textului „Ieşirii din Egipt" (Pentateuch, cartea a doua) au caracterizat cu multă fineţe psihologică „partidele" care s-au format în faţa Mării Roşii – ce-i drept, în condiţiile în care din spate veneau urmăritorii egipteni. Unii, îngroziţi de situaţia lor precară, au vrut să se arunce în mare, găsind că nu au speranţe de scăpare şi că moartea în valuri e de preferat; alţii au decis pentru întoarcerea în Egipt, renunţînd la „libertatea iluzorie"; grupa a treia a propus tratative cu egiptenii (cu nomenclatura faraonului) pentru acceptarea unei sclavii „cu faţă mai umană"; o întinsă grupă s-a lăsat pradă abuliei şi nehotărîrii, abţinîndu-se de la vot. Au existat, desigur, şi entuziaşti pentru o luptă disperată, ca şi încrezători că Dumnezeul le va rezolva pe toate. Moise, creatorul moisidismului, a fost grav mîhnit de toate aceste atitudini. De aceea, a hotărît, sub inspiraţie divină, ca, după ce-i va trece pe evrei prin marea despicată în două (minune ori cunoaşterea legilor refluxului apelor?!) – scăpîndu-i astfel de urmăritori –, să-i poarte încă 40 de ani în deşert, pînă ce o anume generaţie, cu exerciţiul libertăţii străbaterii prin pustietăţi (creatoare de „spirit hamitic" – vezi sensul dat sintagmei de Frobenius), va fi aptă să construiască, pe alte temelii, o ţară nouă, în patria veche a proto-părinţilor lor (Abraham, Isaac şi Iacov).

În deşertul străbătut timp de 40 de ani de către fiii fiilor lui Israel (respectiv fostul Iacov), Moise a desfăşurat, cu scopul arătat, o vastă operă cultural-educativă. Aici, în deşert, s-a împlinit moisidismul. Exodul relatează următoarele secvenţe ale sale: opera de judecare a tuturor celor care mai purtau în ei sclavia egipteană (cap. 18); pregătirea pentru primirea Legii (cap. 19/10); elaborarea celor zece porunci (cap. 20, 1.26); detalierea jurisprudenţei slobozeniei şi vieţii (cap. 21), a legilor privind uciderea (cap. 21 etc.), necinstirea părinţilor (cap. 21/15), averea (cap. 22 cu 1–15), necinstirea unei fete (cap. 22 cu 16), asuprirea celor săraci (cap. 23 cu 21), dreptatea (cap. 23), dragostea de aproape (idem), păzirea sărbătorilor şi a sabatului (cap. 32) etc.

Aşadar, „tranziţia", recte străbaterea deşertului, a echivalat cu o uriaşă acţiune legislativă, moralizatoare şi culturală. Şi, firește... culturală. Ecce moisidismul – creator al monoteismului şi al Cărţii Cărţilor – o doctrină a libertăţii prin prefacere spirituală şi sufletească, prin prefacerea moravurilor! Libertatea trebuie prinsă de soclul unei legislaţii, morale şi religii precise. Reguli de dreptate pentru întregul popor şi nu acţiune despotică sau arbitrar faraonică; morala dragostei de fiecare aproape versus omogenizare întru sclavia tuturor; religia credinţei într-un singur Dumnezeu (monoteism) contra credinţei păgîne în sumedenie de zei sau/şi a cultului personalităţii tiranice a despoţilor.

Moisidism versus faraonism!

*

Pesahul mozaic simbolizează marea epopee a libertăţii omului: posibilitatea ca un popor să-şi ia soarta în propriile sale mîini – dar nu pentru a instala anarhia, ci o orînduire superioară a „lucrurilor" sociale şi metafizice. Epicentrul ceremonialului de Pesah rezidă în Seder („orînduire" în lb. ebr.): orînduire prefigurată de riturile acelor „nopţi de veghe" în care conştiinţa e pusă să rememoreze ierarhia valorilor vieţii, muncii şi existenţei – ca înălţare perpetuă. În Talmud (tratatul Pesahim) se vorbeşte de patru forme de mîntuire: ieşirea din sclavie; emanciparea interioară de nostalgia sclaviei; salvarea conştiinţei eliberatoare; demnitatea şi luminile înţelepciunii (Gheula, ca independenţă de spirit). Formele mîntuirii sînt simbolizate, după Talmud, în cele patru cupe întrebuinţate în serile de Paşti, pentru a sorbi din ele harul, carisma, speranţa, înţelepciunea. Fiindcă în patru feluri „s-a exprimat Dumnezeu" cînd i-a scos pe evrei din Egipt: *„V-am scos, v-am salvat, v-am mîntuit, v-am înălţat"*. Solemnitatea Sederului începe cu patru întrebări prin care copilul cere lămuriri tatălui său asupra cauzelor pentru care seara şi ceremonialul de Paşti se deosebesc de toate celelalte. Iar părintele răspunde prin povestirea Ieşirii din Egipt, desfăşurînd epopeea numită Hagada şel Pesah, în care se narează cum libertatea e mai presus de sclavie, naţionalitatea şi ţara mai presus de împrăştiere (diaspora), individualitatea şi diferenţierea mai presus de omogenitate, iar umanitatea şi cultura mai presus de starea de natură.

În seara de Pesah, toate ritemele sînt grele de simboluri şi toate mitemele fac trimitere la providenţa făcătoare a tuturor minunilor relatate în Cartea Exodului – cum în nici o alta din Cărţile Pentateuchului nu se mai relatează. Căci există un timp al credinţei curate, fără nevoie de minuni, dar există şi un timp în care doar minunea mai poate întări speranţa şi credinţa. Ieşirea din sclavie şi tranziţia spre libertate sînt în ele însele minuni – din cele mai vechi timpuri pînă în cea mai recentă contemporaneitate. Cine pierde credinţa în minunea (utopia) „ieşirii din Egipt" şi a „străbaterii deşertului" nu va atinge niciînd tărîmul ţării vechi-noi visate (*Altneuland*, după expresia lui Th. Herzl) şi spre care năzuieşte orice popor.

Centrul Soros pentru Artă Contemporană Bucureşti a împlinit 3 ani

Creat prin finanţarea oferită de George Soros – filantrop şi om de afaceri –, Centrul Soros pentru Arta Contemporană (CSAC) face parte dintr-o reţea de centre cu o structură similară, menită să sprijine arta contemporană.

Primul centru de acest tip a fost creat la Budapesta în 1985. Din 1992 au urmat Praga şi Varşovia, în 1993 – Bratislava, Bucureşti, Kiev, Ljubjana, Moscova, Riga, Sankt Petersburg, Tallin, Vilnius şi Zagreb, în 1994 – Belgrad, Kiev, Sofia şi Skoplje şi în 1996 Chişinău. Coordonată în perioada 1992–1994 de Suzanne Meszoly şi din 1995 de Sirje Helme, reţeaua CSAC are rolul de a stabili un sistem eficient de colaborare între ţările din Est, pe de o parte, şi între cele răsăritene şi cele occidentale. În acest scop, reţeaua CSAC dezvoltă anual programe regionale şi publică *Quarterly*, o revistă de informare şi comentariu cultural cu patru apariţii pe an.

CSAC funcţionează ca centru cultural pentru Fundaţia Soros din fiecare ţară. El se defineşte ca centru de documentare şi promovare al artelor vizuale şi al artelor spectacolului, oferind în egală măsură comunităţii artistice locale informaţii de circulaţie internaţională. Vizatatorii străini şi locali au la dispoziţie informaţii cuprizătoare şi la zi (vizuale, audio, text) cu privire la viaţa artistică. Vizitatorii au acces direct la diferite forme de documentare, cum ar fi: fonduri documentare privitoare la artişti individuali, fondul de diapozitive, biblioteca de cataloage şi fondul audio-video, documentaţii legate de programe internaţionale de burse, calendare ale expoziţiilor şi manifestărilor artistice curente.

„Coridoarele culturii"

Între 11 şi 16 martie, Bucureştiul a fost gazda programului „Corridors of Culture: from the Muse to the Marketplace". Creat în 1994 de Agenţia de Informaţii a Statelor Unite (USIA), programul „Coridoarele culturii" aduce mici grupuri de oameni de cultură americani cunoscuţi în ţările Europei Centrale pentru a împărtăşi informaţii şi experienţă despre literatură şi editare într-o societate cu economie de piaţă. Programul a inclus un seminar despre problematica drepturilor de autor, întîlniri cu editori şi cadre universitare, mese rotunde cu scriitori şi studenţi. Anul acesta, invitaţii americani au fost: poeţii Carolyn Forche şi Christopher Merrill, agenta literară Faith Hampton Childs, experta în copyright Marcella Berger, editorul şi librarul Logan Fox. Sub coordonarea doamnei Caroline Croft, directoare a programului USIA pentru arte, cei cinci invitaţi americani s-au întîlnit cu mulţi oameni de cultură români din diferite domenii, iar la urmă au avut o întîlnire cu studenţii la Cafeneaua critică şi cu scriitorii asociaţiei ASPRO la Clubul „Martin". (M.C.)

un radio actual
FM 94,2 MHz
RADIO TOTAL
Tel: 637.37.90; 637.56.45

TALK-SHOW-uri LIVE
În fiecare zi, de luni până vineri, puteţi audia la Radio Total, între orele 22,00–24,00:
Luni: **Faţă în faţă cu vecinul – IRINA CORBU**
Marţi: **Câinele de pază – CORNEL NISTORESCU**
Miercuri: **Punct şi virgulă – CARMEN BENDOVSKI**
Joi: **Fiţi întreprinzători – ADRIAN DUMITRIU**
Vineri: **Taxiul de noapte – N.C. MUNTEANU**

Adevărul literar şi artistic nr. 313

- **Victor Ioan Frunză:** Teatrul românesc contemporan este dominat de haos organizat, clişee, isterie critică şi subvenţii prea mari!
- Cartea Albă a Securităţii scriitorilor – vol. 2
- **Dorin Tudoran** despre „industria baloanelor umflate": cazul Ion Druţă
- **Costache Olăreanu**: La Tîrgul de carte de la Paris, România a arătat altfel decît la Frankfurt
- **Daniel Dimitriu**: Bietul Ioanid
- **În numărul viitor**: Cafeneaua, un „spaţiu" literar specific naţional – de **Emil Manu**
- Texte inedite de **Tudor Arghezi, Pompiliu Constantinescu, Ioachim Botez**

Librăriile Humanitas din Bucureşti anunţă
15% reducere de preţ
în săptămîna 2–9 aprilie 1996
pentru 7 cărţi din Seria Religie
a Editurii Humanitas.
Librăria din fundul curţii – Calea Victoriei 120, tel. 659.44.30 • Librăria Humanitas din Pasajul Kretzulescu – Calea Victoriei 45, tel. 615.18.47 • Librăria Franceză Humanitas – bd. Dacia 77, tel. 210.02.24

CRONICĂ DE CARTE

GABRIEL DIMISIANU

Inoportunităţi actuale

II

ION IANOŞI, „Idei inoportune“, Editura Cartea Românească, 224 pagini, 2.550 lei

Evreii şi comunismul

Discuţia despre evreii comunişti, Ion Ianoşi o porneşte de la o „vorbă auzită“ (cu aspect de butadă): *„mulţi comunişti au fost evrei – mulţi evrei n-au fost comunişti“*. Intens mediatizată după 1989, în publicaţiile naţionaliste, a fost prima constatare, imprimîndu-i-se o neascunsă direcţionare antisemită. Faptul e însă fapt, mulţi comunişti au fost evrei, printre ilegalişti mai întîi, mulţi în relativ totuşi, dată fiind puţinătatea comuniştilor de orice etnie în România interbelică. Ceea ce îl face pe Ion Ianoşi să propună o reformulare a butadei: *„au fost mulţi evrei – între puţinii comunişti“*. Atîţia cîţi au fost, mulţi-puţini, mai mulţi după război, adică proporţional cu sporirea numerică a comuniştilor, evreii îşi motivează opţiunea, arată Ianoşi, prin condiţia lor de minoritari, condiţie care, fatal, oriunde şi oricînd, i-ar fi împins la contestaţie (*„Minoritarul e îndeobşte predispus la contestaţii“*). Iar această contestaţie cum altfel putea fi decît de stînga (de „extrema stîngă“) din moment ce dreapta („extrema dreaptă“) înscrisese ca punct de program, pus în aplicare, xenofobia şi antisemitismul? Lucrurile sînt clare de mult, Ianoşi nespunîndu-ne, în această privinţă, nimic nou, cum de altfel nici nu pretinde. Interesantă este mutarea accentului în demonstraţie, la un moment dat, pe a doua parte a constatării iniţiale, pentru care ni se avansează, în final, o ultimă variantă: *„au fost mulţi comunişti-evrei, dar de fapt mult mai mulţi evrei necomunişti“*. Argumente? Emigrările masive ale evreilor, cînd au devenit posibile, în ţările capitaliste (chiar dacă printre emigranţi s-au numărat, tîrziu, şi foşti comunişti „ofensaţi“ sau „dezamăgiţi“), cu ţelul bine conturat al refacerii acolo a situaţiei burgheze. Gestul reînnoda legătura cu o tradiţie şi semnifica reamplasarea pe un drum natural: *„Evreii au jucat un rol considerabil în geneza şi statornicirea capitalismului. Ei şi-au păstrat acest ataşament...“*.

Comunism = fascism?

Formula comunism = fascism constituie a treia bogată sursă de „idei inoportune“ în cartea lui Ianoşi, pentru care echivalarea ce azi se face între cele două totalitarisme ale veacului XX este o teză de neadmis. O consideră *„împătimită“*, impusă (*„decretată“*) de o lume ce nu acceptă *„nuanţările“*. Mai grav ar fi însă că echivalarea nici măcar nu urmăreşte punerea pe acelaşi plan a totalitarismelor, ci este o formă nouă de anticomunism. *„Totalitarismele, ni se tot repetă, sînt identice. Rostul semnului de egalitate vizează însă aproape întotdeauna comunismul. Fascismul e invocat ca mijloc abstract pentru scopul demascării concrete a comunismului“*.

Nuanţînd, cum îşi propune, Ion Ianoşi va distinge un plan care **îndreptăţeşte** echivalarea fascism-comunism şi altul care **nu o îndreptăţeşte**. Primul are în vedere efectele: *„Teroarea în masă“*, *„ororile comuniste“*, fie de sorginte fascistă, fie comunistă, sînt comparabile. Necomparabile (sau *„neechivalente“*) sînt, după Ion Ianoşi, premisele, punctele de pornire. Astfel, în timp ce *„fascismul se blochează într-o idee la propriu mică“*, pentru că exclude de la *„mîntuire“* tot soiul de categorii neprivilegiate (naţiuni, etnii, rase), comunismul *„vehiculează în schimb o idee mare, întrucît urmăreşte eliberarea imensei majorităţi a omenirii“*. Chiar dacă în practică trădate, premisele nobile (să notăm, în treacăt, că în acest punct susţinerile lui Ianoşi sînt mai degrabă „oportune“ decît „inoportune“, consunînd perfect cu teza înaltelor idealuri întinate de ceauşism a ştim cui...), deci, chiar dacă trădate, premisele nobile dau alt gir moral, mai înalt, opţiunilor sincere pentru comunism decît acelora, tot sincere, pentru fascism. Astfel s-ar explica, după Ianoşi, forţa fascinatoare a ideilor comuniste, *„de ce au aderat la programul comunist milioane de oameni bine intenţionaţi“*, precum şi *„ataşamentul atîtor scriitori şi artişti faţă de noua orînduire“*. Şi pentru a întări încă mai mult certificatul de nobleţe acordat izvoarelor comunismului, Ion Ianoşi reaminteşte tangenţele acestuia cu creştinismul timpuriu şi, de asemeni, prodigioasa carieră a „utopiei sociale“ care traversează *„fără exagerare, întreaga istorie a umanităţii civilizate“*. Concluzie: *„Fascismul are un bagaj mult mai sărac, mai neconvingător şi mai puţin ispititor în plan spiritual“*.

Avem unele observaţii de făcut. Milioane de aderenţi sinceri a avut şi fascismul, atît de mulţi aderenţi încît a reuşit să ajungă la putere, ca în Germania, în temeiul votului popular. Oriunde a luat puterea, comunismul a făcut-o prin forţă (lovituri de stat, export de revoluţie etc.), cu toate că se revendică de la cele mai generoase idei. Parcă o revoluţionară spusese, madame Roland, înainte de a fi fost dusă la eşafod: libertate, cîte crime s-au făcut în numele tău!

Cît priveşte aderarea la comunism a atîtor mari intelectuali ai veacului, artişti, scriitori, atraşi de idealurile înalte, este cazul să vedem lucrurile, cum însuşi Ion Ianoşi îndeamnă, mai nuanţat. Unii au fost într-adevăr atraşi de idealuri – iluzionaţi de ele, mai bine zis –, ca ulterior dezmeticitul Panait Istrati, dar cîţi nu au făcut din oportunism pasul apropierii şi cîţi dintre ei, dintre occidentali mai ales, nu au fost manipulaţi de serviciile secrete comuniste, prin mijloacele cele mai abile şi mai perfide, îmbinînd seducţia cu şantajul, atrăgîndu-i în complicităţi de care unii nu şi-au dat seama pînă la sfîrşitul vieţii? Multe astfel de lucruri deja se ştiu (în legătură cu Romain Rolland, cu Aragon şi cu alţii), iar altele continuă să iasă la iveală şi acum. Să se citească, în acest sens, printre altele, recenta cercetare a americanului Stephen Koch, mult discutată mai ales după apariţia ediţiei franceze (***La fin de l'innocence. Les intellectuels d'Occident et la tentation stalinienne***, Grasset, 1995).

Dar adepţi dintre marii intelectuali nu a avut şi fascismul, la noi mişcarea legionară? Pe cîţiva chiar Ianoşi îi numeşte – Cioran, Eliade, Noica –, şi atunci unde sînt diferenţele? Una crede a găsi Ion Ianoşi vorbind de existenţa unei *„culturi comuniste“*, de menţinerea *„anumitor valori culturale“*, chiar şi în sumbrii ani treizeci ai terorii staliniste în Rusia, aceasta spre deosebire de Germania nazistă, în care, *„pe parcursul unui deceniu şi jumătate“*, *„aproape nimic comparabil nu a avut loc“*. Nu a avut loc, într-adevăr, ceva asemănător, dar nu pentru faptul că totalitarismul comunist ar fi fost mai cultural decît celălalt, ci pur şi simplu pentru că durata lor ar fi fost inegală. Nazismul a fost la putere în Germania doisprezece ani (nu un deceniu şi jumătate), dintre care şase de război, în timp ce comunismul s-a putut desfăşura şaptezeci de ani în URSS şi aproape cincizeci în ţările subjugate din estul Europei. Dar şi aşa, a vorbi de o „cultură comunistă“ în aceşti 70 sau 50 de ani este impropriu, pentru că, în fond, tot ce a fost valoare semnificativă în producţia culturală din timpul comunismului s-a născut prin **opunere** faţă de constrîngerile acestuia, făţişă sau disimulată, prin sustragere de la comandamentele ideologiei totalitare, prin evitare, ocolire, subminare sau împotrivire directă în unele cazuri. Drept care au şi fost atîtea victime între scriitori şi artişti, în sensul cel mai propriu. Întocmirile propagandistice întru totul respectuoase faţă de canoane, de felul romanelor ***Aşa s-a călit oţelul*** sau ***Pămînt desţelenit***, acestea da, sînt cultură comunistă, dar sînt oare ele şi cultură, fără alt determinativ?

În viziunea lui Ion Ianoşi, superioritatea comunismului faţă de fascism o probează nu doar premisele generoase ale primului, dar şi încercările tîrzii de vindecare a îmbolnăvirii sistemului, de ameliorare şi umanizare: „eurocomunism“, „socialism cu faţă umană“, „perestroica“, „noi utopii, mai în acord cu utopia iniţială“. Chiar dacă au eşuat, ele ar pune totuşi comunismul într-o lumină morală mai bună, fie şi prin simplul fapt că au putut fi concepute, gîndite, raportate la comunism. Ceva ce poate fi îmbunătăţit, umanizat nu reprezintă rău absolut. *„Şi-ar putea însă imagina cineva – fie şi în plan strict utopic, pentru oricît de puţin timp – fascismul cu faţă umană?“*, întreabă Ianoşi. Recunoaştem că, încărcat de atîtea diabolice conotaţii, termenul fascism nu prea poate fi recuperat, reabilitat prin asociere cu umanul. Dar dacă lăsăm deoparte respingătorul termen, şi-l folosim pe acela de naţionalism (constituent al fascismului), nu ne putem oare închipui un naţionalism luminat, temperat, umanizat, purtător de înfăţişare umană? De ce nu? Ar viza acea năzuinţă şi acţiune de punere în valoare a celor mai bune trăsături ale unei naţii, a vocaţiilor, talentelor, îndemînărilor ce-i sînt caracteristice cu deosebire, în vederea unei emancipări ce nu ar fi pentru alţii neapărat stingheritoare. La urma urmelor, ce altceva au fost revirimentele naţionale din veacul trecut, „veacul naţionalităţilor“, revirimente ce au născut şi înălţat statele europene moderne? Paşoptismul ce a fost, al nostru şi al altora? A urmat însă, într-adevăr, în veacul nostru, degradarea ideii de afirmare naţională, de fapt dilatarea ei pînă la ştiutele forme monstruoase producătoare de atîta rău. Dar la fel s-a petrecut şi cu ideea de eliberare socială. Ele cînd s-au bifurcat, cînd s-au îngemănat (naţional-socialismul), în amîndouă ipostazele producînd, cu toată nobleţea iniţială a idealurilor, milioane şi chiar zeci de milioane de victime.

În linia aceleiaşi acţiuni recuperatoare prin eliminarea prejudecăţilor şi recurgerea la ceea ce fusese iniţial „bun“ este purtată, în carte, şi discuţia despre Marx şi marxism, subiecte şi ele „inoportune“, de bună seamă, grevate cum sînt de „răspunderea“ ce li se atribuie, retroactiv, pentru dezastrele provocate în lume de „socialismul real“. Ianoşi insistă asupra maltratărilor şi trădărilor succesive ale lui Marx de către marxiştii sau pretinşii marxişti de după el, ceea ce îl înscrie pe autorul ***Capitalului*** în categoria mult încăpătoare a „vinovaţilor fără vină“, cum s-a petrecut de altfel şi cu Nietzsche pe versantul lui. „Aplicările creatoare“ ale marxismului, în ţările socialiste, arată Ianoşi, au fost tot atîtea trădări, cu deosebire la noi în anii ceauşismului, între Ceauşescu şi Marx autorul văzînd *„o incompatibilitate totală“*. Chiar totală e greu totuşi de susţinut că a fost, oricît nu mai suporta Ceauşescu, în ultimii ani, să se facă referiri ideologice la Marx, ca de altfel la nimeni altcineva decît la sine. La urma urmei, proiectarea pe cea mai înaltă orbită a puterii politice, într-un stat, a unui individ ca el este greu de conceput în alt sistem decît în acela generat de marxism (de marxismul deformat, admitem).

„Minoritarul multiplu“

„Inoportunitatea ideilor“ pe care le profesează, Ion Ianoşi nu o vede fără legătură cu situaţia sa de minoritar – şi încă *„multiplu“*. Cazul său este rar, nu încape îndoială, este chiar o ciudăţenie. Evreu considerat de evrei insuficient evreu pentru că nu este un practicant religios al iudaismului. Mediul profesional şi de familie: românesc. Limba maternă: maghiara. A doua limbă: germana. A treia: româna. A treia învăţată, dar nu mai puţin importantă din moment ce a adoptat-o pentru a se manifesta în ea literar. Intervine şi rusa: limba studiilor leningrădene şi a unei culturi de care se simte ataşat profund. Ca şi de cultura germană de altfel. *„Un bizar, ce să mai vorbim...“*, cum el însuşi exclamă, la capătul acestei inventarieri. Şi totuşi ce să facă, se întreabă Ianoşi, multiplul minoritar *„în lumi majoritare“*? I-aş răspunde că nimic altceva decît să fie el însuşi ca **individ**, ca ins unic în această unică viaţă, şi nu, în orice împrejurare, ca exponent. Poate că este o soluţie.

EDITURA NEMIRA Fax: 781.72.51; tel.: 665.87.95

IOAN PETRU CULIANU

Romanele şi povestirile lui Ioan Petru Culianu explorează, creîndu-le, universuri mentale (*„totul începe ca un joc al minţii“*, afirmă autorul) diferite de ceea ce obişnuit numim „lumea noastră“, tărîmuri delicat-evanescente, crepusculare, ale unui fantastic special, în care pătrunzînd dobîndim senzaţia certă că ele sînt înzestrate cu un grad mai înalt de realitate decît cele sprijinite pe receptarea universului exterior. Întîmplările personajelor din ***Pergamentul diafan*** – ale povestitorului; ale lui Tozgrec sau Mekor Hayyim – ori textura premonitorie din ***Intervenţia zorobilor în Jormania*** se întemeiază, toate, pe cunoaşterea şi stăpînirea unor forţe adevărate, eficiente (atestate de vechi texte din istoria religiilor, mistică, magie), ca şi, de cele mai multe ori, pe credinţa în migrarea prin timp ori în continuitatea unui principiu individual. În proza aceasta, ca în magie, fantasmele operează în circuit deschis.

Bob şi Bill

sau cum să pregăteşti o plăcintă cu răvaşe pentru Casa Albă

Biologii îi spun simbioză: o convieţuire, într-o asociaţie mai mult sau mai puţin intimă, a unor specii diferite, uneori ostile, în care fiecare o exploatează pe cealaltă pentru a obţine un avantaj maxim. În cazuri rare, cum ar fi cel al viespilor parazite, fiinţele se folosesc una pe alta pentru supravieţuirii, pînă cînd una o distruge pe cealaltă. Fenomenul nu este străin de actuala morfologie politică în care este implicat genul „Presidentum Candidatus", cu cele două specii familiare, Robert Dole, candidatul republican, şi Bill Clinton, beneficiarul democrat.

Un biolog v-ar putea spune că Washigtonul, ca mediu, este mai crud decît natura, şi pentru următoarele cîteva luni, cei doi rivali, Clinton şi Dole, se vor afla într-o asociere mai mult sau mai puţin strînsă, dependenţi unul de altul, dar încercînd în acelaşi timp să se anihileze reciproc.

În următoarele cîteva luni, campania prezidenţială va trece de la cîmpiile verzi ale Republicii la asfaltul tare al Bulevardului Pennsylvania din Washington. Scenariul prezintă o situaţie unică şi ciudată în istoria Americii: un lider al majorităţii din Senat şi un preşedinte sînt adversari la alegerile generale şi trebuie să găsească un „modus operandi" în timp ce se înjunghie unul pe altul pe la spate. Timp de cîteva luni, alegătorii vor putea să observe un joc complex, cu multe niveluri, în care Dole şi Clinton vor analiza în permanenţă cine este lovit sau ajutat de diferitele strategii legislative. În acest moment, nici unul nu ştie ce va face celălalt. *„Primesc semnale amestecate. Unele spun că vrea cu adevărat să rezolve lucrurile. Altele spun că nu-i prea pasă"*, spune Dole. Tabăra lui Clinton aşteaptă ca Dole să facă prima mişcare.

Stînd în colţul lui favorit – loja îngustă dintre biroul lui şi incinta Senatului, un loc în care alegătorii nu-l pot deranja, unde nimeni nu-l întreabă de ce-i lipseşte imaginea –, Dole şi-a întors faţa sa veşnic bronzată spre soarele tîrziu de iarnă şi a făcut ceva natural: a vorbit despre lucruri legate de meseria lui. A luat din poală o foaie de hîrtie împăturită cu grijă şi a bifat o listă de proiecte legislative. *„Trebuie să fac asta"*. Articol din proiect care trebuie respins. *„Asta-i ceva ce ei* (democraţii) *doresc"*. Reformă de reglare a întreprinderilor mici. *„Asta-i o treabă bipartizană. Probabil că va trece cu 90 la 6"*. Şi aşa mai departe, pînă la capătul listei: asigurări pentru îngrijire medicală, termene de prescripţie, reforma finanţelor campaniei şi un buget echilibrat. Acesta este Dole: atît de familiarizat cu argoul legislativ şi atît de sigur în ceea ce priveşte retorica de campanie electorală: *„Cînd o să plecăm la convenţie, dacă avem o listă destul de bună cu lucrurile pe care le-am votat, preşedintele le poate respinge, dar noi putem să facem din asta un avantaj"*. Se poate spune că Bob Dole şi-a descoperit o imagine: un legiuitor care să facă o listă. Nimeni nu se pricepe mai bine la articole de lege ca el. Amintiţi-vă de George Bush, care a fost, de asemenea, acuzat de lipsa de imagine; el a spus: *„Mesaj: Îmi pasă"*. Versiunea lui Dole: *„Mesaj: Eu fac"*. Dole ştie că este mai bun ca legiuitor decît ca adversar într-o campanie electorală, aşa că strategia lui este de a-şi conduce campania făcînd legi. Refrenul său – *„Eu fac, nu vorbesc"* – poate fi demonstrat doar lucrînd la legile aflate acum în discuţie. Spre deosebire de preşedintele Camerei, Newt Gingrich, care face planuri mari, Dole ia lucrurile aşa cum sînt, alegîndu-şi aliaţii şi evaluîndu-şi duşmanii. Ca şi cum i-ar fi teamă că nu e bine să-ţi faci planuri dinainte. Strategia lui Dole este aceea de a se prezenta drept forţa motrice a schimbării, în timp ce Clinton este prezentat drept apărătorul stării existente. Don Sipple, omul însărcinat cu strategia campaniei electorale a lui Dole, conchide: *„Noi avem un program pentru schimbare. Singura întrebare care se pune este dacă Bill Clinton vine alături de noi sau ne stă în drum"*.

Dar calea aleasă de Dole este periculoasă. În perfecta sa lume a legilor, el şi-ar putea formula proiectele legislative atît de inteligent, cu atîta perfidie, încît el să capete o imagine bună dacă Bill Clinton le-ar semna, iar Clinton să fie pus într-o lumină proastă dacă nu le-ar semna. Numai că lumea lui Dole s-a schimbat. El trebuie să ia în consideraţie posibilitatea de a se lupta cu o Cameră a Deputaţilor ostilă, condusă de oameni noi într-ale politicii, arţăgoşi, care îl suspectează pe Dole de trădare şi care, nu de mult, l-au rugat pe Dick Armey să fie alesul lor. Trebuie să facă faţă liderului minorităţii din Senat, Tom Daschle, şi democraţilor obstrucţionişti, care fac tot ce le stă în putinţă să împiedice şi să omoare orice iniţiativă legislativă venită din partea adversă.

Şi mai există şi o altă întrebare. Acum, cînd este la modă ca americanii să urască Washingtonul, ce avantaje poţi obţine cînd faci orice ca să te afirmi ca un om al Capitoliului, aşa cum face Bob Dole? Dole trebuie să-şi pună problema dacă o eventuală cooperare cu Clinton nu-l va face să pară slab.

Strategia lui Dole mai conţine o potenţială eroare. În turneul electoral, el a cîştigat multe puncte spunînd că a trimis preşedintelui un buget echilibrat, pe care acesta l-a respins; că a propus reducerea taxelor pentru familiile cu copii, dar şi aici a primit răspuns negativ; că i-a trimis lui Clinton un proiect pentru reformarea asigurărilor sociale, însă fără rezultat. El mizează pe faptul că oamenii vor înţelege că doreşte să facă ceva şi îi vor aprecia efortul. Dar ce se va întîmpla dacă, într-o bună zi, Clinton va începe să le aprobe? Calea aleasă este alunecoasă, dar decît o campanie electorală tradiţională... În plus, Dole se plînge că nu are nici banii necesari pentru aşa ceva.

Istoria demonstrează că preşedintele în exerciţiu se bucură şi de numeroase avantaje normale. De exemplu, de curînd, preşedintele Clinton făcea pace şi fotografii în deşertul Orientului Mijlociu, în timp ce candidatul explica ceva în legătură cu veniturile pentru ocrotirea socială. Preşedintele poate sta comod în expectativă. Candidatul trebuie să lupte. Dole propune, Clinton dispune. Şi în felul acesta, Dole îl poate obliga pe Clinton să dea chiar dovadă de consecvenţă. Preşedintele despre care Dole spune că *„ţine discursuri de dreapta, dar practică o guvernare de stînga"* poate deveni în final preşedintele care pune, în sfîrşit, capăt asistenţei sociale, atîta cîtă este ea. Preşedintele se mai bucură şi de privilegiul de a se prezenta drept un om merituos atunci cînd promulgă o lege şi ca un luptător împotriva extremismului atunci cînd o respinge.

Cei care se ocupă de campania lui Clinton cred că preşedintele va cîştiga în final în mintea oamenilor dacă demonstrează limpede că guvernul său funcţionează.

În calitate de preşedinte, Clinton are avantajul de a se putea distanţa de orice încurcătură şi de a călători oriunde cu spectacolul său electoral; mai are încă 26 milioane de dolari de cheltuit. În timp ce Dole se ocupă de treaba migăloasă şi plicticoasă de aducere a proiectelor de lege în discuţie, Clinton poate pluti deasupra tuturor, ţinînd discursuri plăcute pentru public, despre „valori" cum ar fi protejarea mediului, lupta împotriva fumatului şi lansarea chip-ului V, prin care părinţii pot controla programele vizionate de copii la televizor. El a lansat deja reclame prin care vorbeşte despre nevoia de a *„ocroti copiii şi de a consolida familiile americane"*. Unele subiecte şi teme sînt chiar identice cu cele ale republicanilor; lipsa locurilor de muncă şi a bunăstării sociale pot distruge familiile şi visurile copiilor.

Şi din toată această luptă sau simbioză, alegătorii pot avea surprize că, în acest an electoral, multe legi vor fi aprobate şi promulgate. Şi poate că, în final, americanii nu vor mai crede că Washigtonul este un loc îngrozitor. Poate că lucrurile se vor întoarce în favoarea ambilor candidaţi, care se vor trezi, în cele din urmă, alături, într-un duet insolit: Clinton – Dole. Unde Dole este cu fapta şi Clinton cu aprobarea, în timp ce amîndoi gîndesc la unison: de ce să schimbăm ceva?

Traducere şi adaptare după *TIME*
de ADRIANA TUDOR

CITITORII DIN STRĂINĂTATE

se pot abona la revista "22" achitînd la redacţie (Calea Victoriei 120) costul abonamentului sau depunîndu-l în

noile noastre conturi

deschise la **Banca Comercială Ion Ţiriac S.A. Bucureşti, Str. Doamnei nr. 12**:
(pentru **dolari** în contul 4024009230,
pentru **mărci** în contul 4024009231,
pentru **franci francezi** în contul 4024009235,
pentru **lire sterline** în contul 4024009232,
pentru **franci elveţieni** în contul 4024009233,
pentru **lire italiene** în contul 4024009234) sau (pentru orice fel de valută) trimiţînd un cec (**money order**) pe adresa: Revista "22", Calea Victoriei 120, cod 70179, sector 1, Bucureşti, România.

	1 an	6 luni	3 luni
– Europa occidentală:	80 $	40 $	20 $
	140 DM	70 DM	35 DM
	500 FF	250 FF	125 FF
	140.000 LIT	70.000 LIT	35.000 LIT
	56 £	28 £	14 £
	100 CHF	50 CHF	25 CHF
– Ungaria, Polonia, Cehia, Slovacia, Slovenia	40 $	20 $	10 $
– Israel	60 $	30 $	15 $
– SUA, Japonia, Australia:	100 $	50 $	25 $

sau echivalentul în orice monedă convertibilă.

Revista "22" anunţă exclusivitatea difuzării sale în străinătate. Difuzorii de presă neautorizaţi de redacţie (inclusiv RODIPET) vor trebui să răspundă conform prevederilor legale.

Redacţia: GABRIELA ADAMEŞTEANU **(redactor-şef)**; RODICA PALADE **(redactor-şef adjunct)**; ANDREI CORNEA **(publicist comentator)**; HORAŢIU PEPINE **(publicist comentator)**; OANA ARMEANU **(şef secţie social)**; DIANA TURCONI, IULIAN ANGHEL **(social)**; DAN PERJOVSCHI **(grafician)**; ALEXANDRU CIRIP **(secretar tehnic de redacţie)**; RADU DOBÂNDĂ, LUCIAN PIUCĂ **(corectori)**; MIRCEA IONESCU **(şef serviciu difuzare)**; CONSTANTIN SATALLA **(difuzare)**; MIHAELA CUCU **(publicitate)**; ANA ISTRATE **(şef serviciu financiar-contabilitate)**. **Responsabil de număr:** IULIAN ANGHEL.

Rubrici permanente: H.-R. PATAPIEVICI **(eseu)**, N.C. MUNTEANU **(comentariu politic)**, ILIE ŞERBĂNESCU **(comentariu economic)**, RALUCA STROE-BRUMARIU **(Parlament)**, MARIAN CHIRIAC **(săptămîna politică)**, CEZAR BALTAG, HARI KULLER **(istoria religiilor)**, DAN C. MIHĂILESCU **(cronică literară)**, MAGDA CÂRNECI, ERWIN KESSLER **(cronică plastică)**.

Corespondenţi: IOAN MUŞLEA **(Cluj)**, DANIEL VIGHI **(Timişoara)**, DINU MIHAIL **(Chişinău)**, ION MIRON DAMIAN **(Paris)**, ADRIAN NICULESCU **(Milano)**.

Consiliul 22: MONICA LOVINESCU, VIRGIL IERUNCA, MIHNEA BERINDEI, EMIL HUREZEANU, VLADIMIR TISMĂNEANU, MIHAI ŞORA, GABRIEL ANDREESCU, SORIN ANTOHI, H.-R. PATAPIEVICI.

Tipărit la FED.
Tehnoredactare computerizată: „22".
Redacţia şi administraţia:
Bucureşti, Calea Victoriei 120. Tel 311.22.08, 614.17.76; Fax 311.22.08, e-mail: r22@r22.sfos.ro

Manuscrisele nepublicate nu se restituie

ISSN-1220-5761